

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Lidé bez přístřeší v Praze a jejich integrace do společnosti
Roofless people in Prague and their integration in to society

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

Mgr. Jana Poláčková

Autor:

Kateřina Kovaříková, DiS.

Praha 2015

Poděkování

Chtěla bych zde poděkovat vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Janě Poláčkové za její odborné vedení a poskytnutí užitečných rad, ochotu a vstřícnost v průběhu zpracování této práce. Nemalé díky patří Arcidiecézní charitě v Praze za umožnění tříleté pracovní zkušenosti a za příležitost zblízka poznat cílovou skupinu. V neposlední řadě děkuji celé mé rodině a blízkým za osobní podporu.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci „Lidé bez přístřeší v Praze a jejich integrace do společnosti“ vypracovala samostatně s použitím níže uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Kateřina Kovaříková

Anotace

Práce se zabývá lidmi bez přístřeší a jejich začleněním do společnosti. Práce je rozdělena do dvou velkých celků, kdy v prvním teoretickém se jedná především o vymezení pojmů spojených s bezdomovectvím. Ve druhé části se jedná o praktický výzkum, kdy jsem se zaměřila na osoby bez přístřeší, jejich životy a začlenění do společnosti.

Annotation

The scope of this bachelor thesis are roofless people and their integration to the society. This thesis is divided into two large parts. The first, theoretical part, is mainly about conceptualization of terms in context of my topic. The second part is based on the field research studied roofless people and their lives.

Obsah

Obsah	5
Seznam zkratk:.....	8
Úvod.....	9
1. Obecné vymezení základních pojmů	11
1.1. Bezdomovectví	11
1.1.1. Typologie podle Ilji Hradeckého	11
1.1.2. Typologie podle organizace FAENTSA.....	13
1.2. Bezdomovec	14
1.2.1. Jak se vidí sami bezdomovci	15
1.2.2. Typologie osob bez přístřeší podle Hradeckých (organizace Naděje).....	15
1.2.3. „Nádražní populace“.....	16
2. Příčiny bezdomovectví	19
1. „Objektivní faktory	19
2. Subjektivní faktory	19
a) Faktory materiální	19
b) Faktory vztahové	19
c) Faktory osobní.....	19
d) Faktor institucionální.....	20
2.1. Psychosociální bariéry reintegrace bezdomovců	20
2.1.1. Nezaměstnanost	20
2.1.2. Závislost na návykových látkách.....	21
2.1.3. Rozpad rodiny a sociální izolace	22
2.1.4. Pobyť v ústavu či ve vězení	23
2.1.5. Psychické potíže a nemoci.....	24
2.2. Zdravotní péče	25
2.3. Zdroje příjmů	26
3. Poskytovaná pomoc bezdomovcům v Praze	30
3.1. Armáda Spásy.....	30
3.2. Naděje.....	31
3.3. Centrum sociálních služeb	31
3.4. Arcidiecézní charita Praha - Azylový dům sv. Terezie	32
3.5. Misionářky lásky – sestry matky Terezy	33
3.6. Pragulic – Poznej Prahu jinak! o.s.	33

3.7.	NP – Nový Prostor	34
3.8.	Jako doma.....	34
3.9.	DivaDno o.s.....	35
4.	<i>Praktická část</i>	36
4.1.	Hypotézy:.....	36
4.2.	Modelové anamnézy.....	37
	1. anamnéza	37
	2. anamnéza	38
	3. anamnéza	39
	4. anamnéza	40
	5. anamnéza	41
	6. anamnéza	42
	7. anamnéza	43
	8. anamnéza	44
4.2.1.	Závěr anamnéz.....	45
4.3.	Zpracování dotazníkového šetření	46
	4.3.1 Rodinné poměry a rodinný stav respondentů	47
	4.3.2 Život bez přístřeší a příjezd do Prahy.....	48
	4.3.3 Využívání sociálních služeb.....	51
	4.3.4 Využívání zdravotních služeb	57
	4.3.5 Zdroj příjmů a překážky v získání práce	59
	4.3.6 Patologické jevy u osob bez přístřeší	63
	4.3.7 Dluhová problematika u osob bez přístřeší	65
4.4.	Vyhodnocení hypotéz	68
5.	Závěr.....	70
	<i>Použitá literatura</i>	71
	Přílohy:.....	73

A dech se zastaví. Mne nejvíce děsí, že nebudu moci dýchat. Když je mi někdy těžko, tak si říkám: Ty hlupáčku, holka, vždyť můžeš dýchat. Je to požitek, jen si to stačit vždycky včas uvědomit. Pojd', zkusíme to spolu, chceš? Dýchat... nadechnout zhluboka, vzduch, cítíš? A myslet si přitom: Dýchám, dýchám, ještě dýchám... jsem boháč...

Jan Otčenášek

Seznam zkratek:

AD	azylový dům
AS	Armáda spásy
DHN	dávky hmotné nouze
DnB	doplatek na bydlení
DPP	Dopravní podnik Praha
DSSP	dávky státní sociální podpory
ID	invalidní důchod
IP	individuální plánování
MHD	městská hromadná doprava
MOP	mimořádná okamžitá pomoc
NP	Nový Prostor časopis
OP	občanský průkaz
PnŽ	příspěvek na živobytí
RL	rodný list
SOU	střední odborné učiliště
TR	trestní rejstřík
ÚP	úřad práce
VZP	Všeobecná zdravotní pojišťovna

Úvod

V mé bakalářské práci bych se chtěla zabývat problematikou bezdomovectví. K tomuto tématu jsem přišla ryze náhodou. A to, když jsem hledala práci v Praze, nabídlo se mi místo pracovníka v sociálních službách v Azylovém domě sv. Terezie u Arcidiecézní charity Praha. Postupem času jsem se vypracovala na pozici vedoucího sociálního pracovníka a pomáhala jsem řešit problémy a tíživé sociální situace lidí bez přístřeší a osob v krizové situaci.

Práci u charity jsem vykonávala 3 roky, trávila jsem s těmito lidmi všední dny, svátky, Vánoce, víkendy a občas i volný čas. Dalo by se říci, že jsem prožívala jejich radosti, starosti, lásky, dny bez tíhy, ale i chvílky, kdy stáli před rozhodnutím, že by chtěli svůj život ukončit. Prožívala jsem s nimi jejich beznaděj, ale i jejich maličké úspěchy, díky kterým si připadali jako nejstatečnější, nejlepší, neohrožení.

S lidmi bez přístřeší jsem v neustálém kontaktu. Práce to není lehká. Proto smekám klobouk před každým, kdo tuto práci někdy vykonával či vykonává. Když člověk poslouchá osobu bez přístřeší, jaké důvody vedly k tomu, že skončila na ulici, jaký osud může člověk mít, uvědomí si, že stačí taková maličkost, jako je nemoc, nešťastná láska, psychicky nezvladatelný problém či jen lidská hloupost. To si pak člověk uvědomí, jak jsou movité i nemovité věci pomíjivé. Člověk se nemůže upnout na majetek nebo peníze, protože jej může ze dne na den ztratit. Člověk by si měl skutečně zakládat na vztazích kolem sebe. Nikdo předem neví, co se mu přihodí a kdy se bude potřebovat spolehnout na blízké. Víím, že bezdomovci jsou často odsuzováni okolní společností, ale ne každý bezdomovec je notorický alkoholik, gambler či násilník. Spousta lidí bez domova je k nepoznání od sociálně slabších.

Touto prací bych chtěla přiblížit problematiku bezdomovectví těm, kteří o ní vědí jen okrajově. Chtěla bych, aby po přečtení mé práce bylo zřejmé, proč lidé končí na ulici, co je k tomu vede. Ztráta chutě do života? Jaké jsou skutečné důvody?

V teoretické části jsem se zaměřila na obecné pojmy bezdomovectví, na práci s těmito lidmi, na služby jim nabízené. V praktické části bych se chtěla zaměřit na začlenění lidí

bez přístřeší zpět do společnosti. Jako respondenty jsem si vybrala 2 podskupiny osob bez přístřeší, konkrétně klienty nízkoprahových denních center (dále jen NDC) a klienty azylových domů. Domnívám se totiž, že klienti azylových domů mají větší snahu se začlenit do společnosti než klienti NDC. Tato domněnka vychází z mé osobní zkušenosti, kdy se klienti, ubytovaní v azylovém domě, vyhýbali osobám užívajícím NDC. Dále se zaměřím na důvody, které vedly ke ztrátě domova, případně na to, co osoby bez přístřeší hodně ovlivňuje.

Cílem bude především zjistit, zda lidem bez přístřeší pomohly sociální služby v Praze k začlenění do běžného života. Vypracuji anamnézy klientů, kteří souhlasili se zpracováním svých údajů a vedli se mnou rozhovor. Zaměřím se na rodiny, ve kterých vyrůstali, důvody, kvůli kterým se dostali na ulici a typy osudů, které je následovaly po odchodu z azylového domu.

Dále provedu průzkum pomocí dotazníkového šetření face to face, který bude anonymní. Lidí bez přístřeší se budu ptát osobně. Místem průzkumu budou ulice a parky poblíž NDC a pražské hlavní nádraží. Bude se jednat především o klienty nízkoprahových denních center Armády spásy, Naděje a Arcidiecézní charity. Pro praktickou část jsem zvolila dvě metody výzkumu. Ráda bych svou práci potvrdila hypotézu, že klienti azylových domů mají vyšší ambice, než klienti nízkoprahových center.

1. Obecné vymezení základních pojmů

Bezdomovectví patří v každém státě k nejproblematictější oblasti současné společnosti. Zviditelnění tohoto fenoménu v České republice nastává především po roce 1989 v důsledku společenských a ekonomických změn. Bezdomovectví v České republice narůstá v důsledku krize zaměstnanosti, permanentní migrace a rostoucí chudoby. Podle průzkumů jsou nejvíce ohroženou skupinou senioři v předdůchodovém věku, matky samoživitelky, které přišly o zaměstnání, mladí lidé, kteří opouští institucionální péči a nemají potřebné rodinné zázemí. Bezdomovectví je viditelnější ve větších městech. Společnost posuzuje negativně hlavně vnější znaky bezdomovectví. Vnímá je jako rizikové faktory – přenos nemocí, zvýšená kriminalita, ohrožení „řádného života“, šíření drog, alkoholismus.

1.1. Bezdomovectví

Definovat bezdomovectví je obtížné. Bezdomovectví samo o sobě by se dalo chápat velice úzce a zahrnovalo by pouze „osoby přežívající venku bez střechy“. Neexistuje jednotné konkrétní vyjádření tohoto fenoménu, protože škála lidí, kterých se bezdomovectví nějak dotýká, je široká. To mohu potvrdit z vlastní zkušenosti, kdy jsem se v azylovém domě setkala s různými lidmi, kteří se řadili k bezdomovcům, avšak každý měl jiné priority, jiné cíle, jiné normy. Z tohoto důvodu bych chtěla uvést několik typologií, které vymezují bezdomovce do několika skupin se specifickými znaky.

1.1.1. Typologie podle Ilji Hradeckého

Podle Hradeckého z organizace Naděje můžeme hovořit o sedmi teoretických doménách bezdomovectví¹.

<i>Typologie</i>	<i>Koncepční kategorie</i>	<i>Fyzická doména</i>	<i>Právní doména</i>	<i>Sociální doména</i>
<i>I</i>	<i>Bez střechy</i>	<i>Žádné obydlí (střecha)</i>	<i>Žádný právní nárok na užívání prostoru (vlastnictví, užívací právo)</i>	<i>Žádný soukromý a bezpečný osobní prostor pro sociální</i>

¹ Definice a typologie bezdomovectví, Ilja Hradecký a kol., str. 10

				<i>vztahy</i>
<i>2</i>	<i>Bez domova</i>	<i>Má místo k bydlení, vhodné k obývání</i>	<i>Žádný právní nárok na užívání prostoru (vlastnictví, užívací právo)</i>	<i>Žádný soukromý a bezpečný osobní prostor pro sociální vztahy</i>
<i>3</i>	<i>Nejisté a nevyhovující bydlení</i>	<i>Má místo k obydlení (nejisté nebo nevhodné k obývání)</i>	<i>Žádná jistota užívacího práva</i>	<i>Má prostor pro sociální vztahy</i>
<i>4</i>	<i>Nevyhovující bydlení a sociál. izolace v legálně obývaném obydlení</i>	<i>Nevyhovující bydlení (nezpůsobilé k obývání)</i>	<i>Má právní nárok nebo jistotu užívacího práva</i>	<i>Žádný soukromý a bezpečný prostor pro sociální vztahy</i>
<i>5</i>	<i>Nevyhovující bydlení (jisté užívací právo)</i>	<i>Nevyhovující bydlení (nezpůsobilé k obývání)</i>	<i>Má právní nárok nebo jistotu užívacího práva</i>	<i>Má prostor pro sociální vztahy</i>
<i>6</i>	<i>Nejisté bydlení (vhodné k obývání)</i>	<i>Má místo k bydlení</i>	<i>Žádná jistota užívacího práva</i>	<i>Má prostor pro sociální vztahy</i>
<i>7</i>	<i>Sociální izolace v kontextu jistého a vhodného bydlení</i>	<i>Má místo k bydlení</i>	<i>Má právní nárok nebo jistotu užívacího práva</i>	<i>Žádný soukromý a bezpečný prostor pro sociální vztahy</i>

U typologie 1-3 se jedná především o zjevné bezdomovectví, které se prezentuje viditelnými znaky, jako např. zápach, špína, alkoholismus, vulgarita, agrese vůči společnosti.

1.1.2. Typologie podle organizace FAENTSA

Definice organizace FAENTSA² by se dala považovat za nejširší a nejpoužívanější. Evropská unie ji převzala jako jednotící bod národních sociálních politik. Podle FAENTSA je bezdomovectví vymezeno životními sociálními situacemi. Cituji:

1. *„Bez přístřeší (Rooflessness)*
2. *Bez bytu (Houselessness)*
3. *Bydlení v nejistých podmínkách (Living in insecure accommodation)*
4. *Bydlení v nepřiměřených podmínkách (Living in inadequate accommodation)*³

Ad 1) Jedná se o nejviditelnější formu bezdomovectví. Lidé spí venku (bez možnosti čtyřadvacetihodinového ubytování – bez střechy), dále se jedná o lidi využívající sociální službu „noclehárna“, kde čerpají ambulantní služby jako je sprcha, ošacení, jídelna. Celkově sem lze zahrnout lidi s chaotickým způsobem života nebo neusazenými poměry.

Ad 2) Jedná se převážně o lidi, kteří jsou svou životní situací nuceni k nouzovému ubytování či k dlouhodobým pobytům v institucích (azylové domy, ubytovny, pobytová zařízení pro ženy), osoby před opuštěním instituce (věznice, zdravotní zařízení, zařízení pro děti) a o osoby odkázané na sociální bydlení.

Ad 3) V této kategorii se jedná o lidi, kteří nemají trvalé bydliště. Bydlí v podnájmu bez smlouvy o ubytování. Jedná se tedy jen o dočasné bydliště. Dále sem patří lidé s přechodným bydlištěm u známých či příbuzných, kde čerpají dočasnou podporu. Člověk v této kategorii potřebuje podporu rodiny, státu či neziskových organizací, aby získal nebo si udržel bydlení. Tato kategorie zahrnuje též lidi, kteří jsou donuceni okolnostmi bydlet v nevyhovujících podmínkách s jinými lidmi, a lidi bezprostředně ohrožené fyzickým či psychickým násilím (např. obtěžování, rasové násilí, domácí násilí, nucená prostituce).

Ad 4) Kategorie bydlení v nepřiměřených podmínkách zahrnuje lidi, bydlící v mobilním obydlí, jako je např. maringotka, hausbot, karavan. Dále pak lidi žijící v neobvyklých stavbách (nouzový přístřešek, bouda, chatrč). V neposlední řadě se jedná o osoby žijící v přelidněných bytech, které nespĺňují základní hygienické normy.

² European Federation of National Organisations Working with the Homeless

³ Bezdomovectví v Hl. městě Praze, CSSP, 2004, str. 10

1.2. Bezdomovec

Bezdomovce chápe většinová veřejnost jako osoby bez domova, které zapáchají a „obtěžují“ okolí. Společností je tato osoba vnímána negativně. Splývá se skupinou „bez střechy“ a společnost jí stigmatizuje určité znaky, jako je zápach, agresivita, špína, alkoholismus a zvýšená kriminalita. V legislativě je tento pojem obsažen v zákoně o nabytí a pozbytí státního občanství České republiky, kde je definován jako „osoba bez státní příslušnosti“⁴, což s bezdomovectvím jakožto takovým vůbec nesouvisí. V zákoně o sociálních službách se můžeme setkat s terminologií „osoba bez přístřeší“⁵ či „osoba v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení“⁶. Oba tyto výrazy jsou odtrženy od běžného vyjadřování, pro užívání ve společnosti jsou příliš zdlouhavé, než aby je veřejnost přijala. Sami bezdomovci shledávají označení „bezdomovec“ za hanlivé a nepřijatelné, sociální pracovníci označují tuto skupinu jako „klienti“ či „lidé bez přístřeší“.

V roce 2011 proběhlo v České republice sčítání lidu, kdy byl i první pokus o sečtení bezdomovců v ČR. Kámen úrazu bylo to, že se sčítání zaměřilo jen na osoby bez přístřeší, které využívaly sociálních služeb. Sčítání prováděli komisaři za pomoci sociálních pracovníků. „Celkem bylo sečteno 11 496 bezdomovců v ČR, v Praze pak 1254“⁷. „Jednalo se o osoby užívající azylové domy, domy na půli cesty, nízkoprahová denní centra a noclehárny v době sčítání lidu“⁸. Neziskové organizace v Praze však odhadují počet bezdomovců až nad 4000, přičemž vychází z evidence osob využívající jejich služby. I toto číslo je v dnešní době neaktuální, neboť je potřeba si uvědomit, že bezdomovců přibývá a není možné je všechny sečíst. Dále nesmím opomenout, že v době sčítání lidí bez přístřeší se nezapočítali ti, co nevyužívají služeb neziskových organizací a ubytoven, tj. například lidé, co přespávají u známých, rodinných příslušníků, ti, kteří spí ve stanech, ve squatech, obývají sklepy či domy, které jsou určeny k demolici, a třeba i ti, co přebývají v automobilech.

⁴ Zákon o nabytí a pozbytí státního občanství České republiky č. 40/1993 Sb., § 1

⁵ Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb., § 61

⁶ Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb., § 57

⁷ https://www.czso.cz/documents/11308/23212108/bezdomovci_podle_kraje_pobytu.pdf/9eed8f53-9b26-4dc2-a40d-512dec9d4cef?version=1.0

⁸ https://www.czso.cz/csu/sldb/vysledky_scitani_bezdomovcu

1.2.1. Jak se vidí sami bezdomovci

V pravém sloupci jsou výrazy používané v této subkultuře jako hovorový slang, v levém sloupci je ekvivalent vyjádřený běžným jazykem. Tabulka⁹ sestavena PhDr. Pavlem Pěnkavou, kurátor pro Prahu 1.

<u><i>Jak se vidí sami bezdomovci</i></u>	
Lidé bez jakéhokoliv zázemí	Bezinky
Osoby sociálně slabší	Pouliční směs
Osoby dočasně bez přístřeší	Bezďáci
Lidé bez naděje	Republikový oříšek
Osoby v nouzi	Streetpeople
Osoby v sociální nejistotě	Děti ulice
Lidé dočasně nepřizpůsobiví	Tulák

1.2.2. Typologie osob bez přístřeší podle Hradeckých (organizace Naděje)

1. *„Zjevní bezdomovci - nejviditelnější, ale zároveň nejredukovanější část populace bezdomovců. Jedná se o osoby, které běžně vidíme na ulici, na nádražích, v parcích, kanálech, sklepech. Patří sem také ti, kteří vyhledávají ubytování v noclehárnách a azylových domech. Z pohledu veřejnosti vypadají jako bezdomovci bez možnosti uchýlit se mimo veřejný prostor.*
2. *Skrytí bezdomovci – osoby, které nemají žádnou možnost stálého bydlení, ale místo přežívání volí jinou strategii. Mají kde přespávat, ale po právní stránce jsou bezdomovci, protože nepřespávají v oficiálním bydlení a jejich způsob života je bezdomovectví podobný.*

⁹ Definice a typologie bezdomovectví, Ilja Hradecký a kol., 2007, str. 29

3. *Potencionální bezdomovci – jedná se o skupinu lidí, kteří prozatím bydlí, ale stálé bydlení je v nedohlednu. Riziko bezdomovectví je pro ně aktuální. Jedná se o jedince, kteří nevykazují bezdomovecké znaky.*,¹⁰

S tímto rozdělením se shoduje i Průdková a Novotný¹¹.

Z výše uvedených skupin bezdomovců jsou nám nejvíce známí zjevní bezdomovci. Jsou to ti, které v zimním období potkáváme v tramvajích a autobusech, kteří obtěžují svým zápachem, často v podnapilém stavu. Je třeba si však uvědomit, že tato skupina je jen špičkou ledovce. Jedná se o lidi, kteří většinou rezignovali na zpětnou integraci do společnosti a odmítají „normální“ styl života. Většinou z důvodu konzumace alkoholu či jiných návykových látek nechtějí užívat sociálních služeb jim určené.

Největší hrozbou budoucnosti je potenciální bezdomovectví, které v dnešní době ohrožuje širokou veřejnost. Bývalý ministr práce a sociálních věcí František Koníček uvedl v roce 2013 pro ČT 24, že *„je ohroženo bezdomovectvím až 100.000 lidí“*¹². Jedná se o seniory s nízkými důchody, matky samoživitelky či rodiny s nízkým příjmem. Česká republika postrádá sociální bydlení, které by mohla nabídnout svým občanům s nízkými příjmy, kteří se vzhledem k růstu cen za nájmy, potraviny a dopravu stávají finančně neschopnými. Pozitivní zpráva je ta, že vláda ČR si uvědomuje hrozbu růstu počtu lidí bez přístřeší a již začala pracovat na koncepci sociálního bydlení.

1.2.3. „Nádražní populace“

V neposlední řadě bych chtěla uvést rozdělení bezdomovců podle sociologa Serge Paugama¹³, dle kterého lze rozpoznat a charakterizovat tři typy nežádoucích jedinců přicházejících na nádraží:

a) „oslabení (méně odolní, kteří přicházejí na nádraží poprvé) - nově přichází po prvním nezdaru ve svém životě začínají svou kariéru bloudícího člověka. To jsou ti nově chudí, pauperizovaní, na cestě k životu bez domova, určení k vyloučení. Zprvu těžce poznatelní v

¹⁰ Bezdomovectví, Marek, Strnad, Hotovcová, 2012, str. 14 - 15

¹¹ Bezdomovectví, Průdková, Novotný, 2008, str. 13 - 14

¹² <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/241427-mpsv-bezdomovectvi-v-cesku-hrozi-az-100-000-lidem-chystame-pomoc/>

¹³ Bezdomovectví – extrémní vyloučení, Hradecký Vlastimil, Hradecký Ilja, 1996, str. 29

davu, dávají posléze svým zanedbaným zevnějškem najevo trápení a potíže svého nového postavení.

b) navyklí (*pobyt delšího trvání*) - jsou ti, jejichž život je už spojen se sociálním vyloučením. Tato individua (bezdromovci i jiní) navštěvují nádraží pro vyhledávání svých druhů nebo peněz.

c) marginální (*velmi nesourodá vrstva*) - tvoří skupinu velmi nestejnou. Zahrnuje v sobě podivné novoměstské postavy punků, skinheadů, hobos, ale i bezdomovců. Představují ty beznadějně, zoufale opuštěné, to jsou ti bez přístřeší, nechtění, bez domova, kteří třeba i z vlastní vůle opustili domov z nejrůznějších příčin.¹⁴

Tato typologie je velice blízká mé profesi, setkala jsem se s několika klienty, kteří strávili část své životní etapy na nádraží. Valná část sdělila, že přijela do Prahy za prací, jejich první kroky byly na nádraží. Ocitli se ve městě, kde nikoho neznali. Nevěděli, kam se obrátit o pomoc. Stalo se i to, že na nádraží byli okradeni o veškeré finance, doklady a spoustu dalšího. Postupem času si zvykli na způsob života, poznali jiné osoby sobě rovné, které je seznámily se způsobem obživy a ukázaly, jak přežít, či je odkázali na sociální služby. Na nádraží našli útočiště a začali žít bezdomoveckým způsobem života. Zde bych ráda zmínila citaci Iljy Hradeckého: „Ulice vítá každého stejně, její chladná náruč je lhostejná a bez citu.“¹⁵ Z provedených statistik vyplývá, že člověk, který stráví 14 dní a nocí na ulici, je poznamenán na dlouhou dobu deprivací a hostilitou k ostatním.

Abych lépe přiblížila až magickou přitažlivost bezdomovců k nádraží, ráda bych uvedla upravenou Maslowovu pyramidu potřeb podle francouzského sociologa Pascala Pichona¹⁶. Pro porovnání jsem na prvním obrázku uvedla Maslowovu pyramidu potřeb, na druhém je pyramida Pascala Pichona. Z obrázku je zřejmé, že bezdomovec má potřeby seberealizace hodně vzdálené, lze tedy usuzovat, že má dost starostí s tím, aby zajistil své fyziologické potřeby. Nádraží mu nabízí útočiště a potřebu jistoty, a protože se na nádraží shlukuje více sobě rovných osob, cítí k sobě sounáležitost a druží se.

¹⁴ Bezdomovectví – extrémní vyloučení, Hradecký Ilja, Hradecký, Vlastimil, 1996, str. 29

¹⁵ Bezdomovectví – extrémní vyloučení, Hradecký Ilja, Hradecký Vlastimil, 1996, str. 30

¹⁶ Tamtéž, str. 30

2. Příčiny bezdomovectví

Nelze říci, že k bezdomovectví vede jen jedna příčina. Vždy se jedná o širokou škálu faktorů, které se kumulují a kombinují. Často je pak obtížné určit prvotní příčinu bezdomovectví. Bezdomovectví představuje stav extrémního sociálního vyloučení postihující jednotlivce i skupiny obyvatel, kteří nemají nebo ztratí rovný přístup k participaci na životě společnosti.

Faktory vyvolávající bezdomovectví můžeme rozdělit do dvou skupin:

1. **„Objektivní faktory** – jsou ovlivněny sociální politikou státu, jako jsou lidská práva, boj s nezaměstnaností, zabezpečení ve stáří, v nemoci, rovnost mužů a žen, problémy menšin, začleňování mládeže do trhu práce.
2. **Subjektivní faktory** – jsou ovlivněny jednotlivci, rodinami, společenskými skupinami, jejich schopnostmi, rysy, temperamentem, věkem apod.¹⁷

Dle Hradeckých¹⁸ lze subjektivní faktory dále dělit do čtyř skupin:

a) Faktory materiální

- bydlení (ztráta, nejisté bydlení či jeho finanční nedostupnost)
- nezaměstnanost, nízké příjmy a zadluženost
- ztráta majetku či živitele rodiny

b) Faktory vztahové

- problémy v partnerských a rodinných vztazích (rozchod, rozvod)
- narušení vztahů mezi jednotlivými příslušníky rodiny
- násilí, zneužívání uvnitř rodiny

c) Faktory osobní

- sociální nevypěstlost, nesamostatnost

¹⁷ Bezdomovectví, Marek, Strnad, Hotovcová, 2012, str. 16-17

¹⁸ Bezdomovectví – extrémní vyloučení, Hradecký Ilja, Hradecký, Vlastimil, 1996, str. 33-34

- duševní, tělesné choroby
- závislosti

d) Faktor institucionální

- propuštění z výkonu trestu, opuštění dětského domova

2.1.Psychosociální bariéry reintegrace bezdomovců

Tato kapitola pojednává o příčinách bezdomovectví a o problémech, se kterými se bezdomovci setkávají během životní etapy bezdomovectví. Často jsou to i témata při rozhovorech se sociálními pracovníky či streetworkry. Mezi nejvíce zmiňovaná témata patří nezaměstnanost, závislost na drogách či alkoholu, rozpad rodiny a sociální izolace, propuštění z ústavu nebo vězení, duševní problémy, tíživá zdravotní či sociální situace.

2.1.1. Nezaměstnanost

Nezaměstnanost je problém nejenom lidí bez domova, nýbrž celé moderní společnosti. Největší problém vidím v důsledcích nezaměstnanosti, jako je např. neschopnost platit závazky, z čehož poté plynou další problémy, jako je ztráta společenského statusu, která je nejviditelnější. Nezaměstnaný z finančních důvodů omezuje své potřeby a klade důraz na viditelné znaky. Často se stává, že si půjčuje peníze, aby demonstroval alespoň určité prvky ztraceného statusu. Tímto jednáním, ale na sebe dotyčná osoba plete bič, neboť propadá do neschopnosti splácení půjček a pohledávek. Dalo by se říci, že se svým chováním ocitá ve fázi popření prožívané krize, nechce přiznat veřejnosti, v jaké situaci se nachází. Je pod tlakem společnosti, aby si práci našel co nejdříve.

Otázka práce a zaměstnání se objevuje téměř u každého rozhovoru s bezdomovcem, ať už se jedná o zájemce o sociální službu či v rozhovoru na ulici se streetworkrem. Člověk bez přístřeší vidí spásu v zajištění práce, problém však je v tom, že není schopen práci dlouhodobě udržet. Ve vztahu bezdomovec – pracovní poměr se vyskytuje ambivalence. Na jednu stranu by rádi pracovali, na druhou stranu u dlouhodobě nezaměstnaných bezdomovců není práce jejich smysl života. Mnoho bezdomovců považuje ztrátu zaměstnání za prvotní příčinu toho, že jsou na ulici. Problém nezaměstnanosti je složitější, než je vnímán. Někteří nejsou evidováni na úřadu práce, čímž nejsou oficiálně nezaměstnaní (není hrazeno pojištění, nemají nárok na dávky hmotné nouze...). Často pracují jen v sezóně (sběr ovoce, zeleniny, na stavbách). Opakovaně se ocitají bez práce a

propadají se do tzv. sekundárního trhu práce, kde neexistuje kariérní postup. Často pobírají jen minimální mzdu, která je jen o něco málo vyšší než podpora stát. Z tohoto platu nejsou schopni udržet samostatné bydlení či něco ušetřit. Jsou nuceni bydlet na ubytovnách s jinou osobou, nemají potřebné soukromí.

S nezaměstnaností je úzce spjat i termín „nezaměstnatelnost“. Mnoho bezdomovců má nízkou kvalifikaci, či dokončené jen základní vzdělání. Neuvědomují si, že jejich možnosti zaměstnání jsou omezené a nemohou si vybírat. Někteří mají problém i s uznáváním autorit¹⁹.

Ve skupině nezaměstnaných se ocitá i subkultura převážně mladých lidí, kteří odmítají pracovat a místo hodnoty práce demonstrují hodnotu svobody.

2.1.2. Závislost na návykových látkách

Při slově bezdomovec si většina lidí vybaví osobu v podnapilém stavu, která je špinavá a silně zapáchá. Jedná se o nejviditelnější část této populace, ta je taky závislá na alkoholu a návykových omamných látkách. Mezi závislými existují rozdíly a do jisté míry i nevráživost. Starší bezdomovci, tj. od třicátého roku života tíhnou spíše k alkoholu, ti mladší holdují nelegálním drogám. Uživatelé alkoholu bývají chroničtí pijáci, ale i kvartální alkoholici, u nichž se střídá období abstinence s obdobím pití. V období abstinence se snaží žít „řádným způsobem“. Jsou ubytováni na noclehárnách a azylových domech, snaží se pracovat, pak se navrátí k pití, přijdou o práci a ubytování. Alkohol může způsobit vážná onemocnění, ale i psychické poruchy. Alkohol bývá i častá příčina náhlých úmrtí při umrznutí či vdechnutí zvratků.

Mezi oblíbené drogy mladších bezdomovců patří marihuana, která je společensky přijatelná a některými odborníky je považována za nebezpečnou. Potvrzuje se, že tato droga vede mezi bezdomovci k tvrdším drogám. Další rozšířenou drogou je pervitin. Nejtěžší závislost si vypěstuje člověk užívající toluen a jiná rozpouštědla. Jedinec relativně rychle upadá a to včetně myšlení a kognitivních funkcí, které se neobnovují ani v případě abstinence. U mladých psychotiků mívá konzumace drog přímý vliv na rozvoj duševního onemocnění a mezi nitrožilně užívajícími toxikomany se hojně šíří žloutenka typu C.

¹⁹ Bezdomovectví, Marek, Strnad, Hotovcová, 2012, str. 21-25

Zneužívání drog plně souvisí s bezdomovectvím, pro některé bezdomovce je droga spojená se životním stylem a svobodou, po níž touží. K užívání patří zhoršené sebeovládací schopnosti, ztráta pracovních a hygienických návyků.

Nálepku alkoholiků a drogově závislých má, díky většinové společnosti, téměř každý bezdomovec, který je viděn s lahví vína či piva. Je ale nutno si uvědomit, že osoba bez přístřeší nemá domov, kde by se mohla v klidu posadit do křesla a popít sklenku vína, jak je tomu v běžné domácnosti. Bezdomovec s lahví je automaticky štítkován jako alkoholik, poflakovač a ochlasta. Paradoxní je, že všechny sociální služby jsou poskytovány lidem, kteří nejsou pod vlivem alkoholu či drog. Bývají kontrolováni pracovníky nocleháren, azylových domů či nízkoprahových center²⁰.

2.1.3. Rozpad rodiny a sociální izolace

Rodina je základní jednotkou společnosti. Pokud rodina funguje, je pro člověka nevyčísitelná, nachází v ní oporu, jistotu a zázemí. Člověk se necítí sám, má pocit, že neštěstí sdílí s druhým a tím je menší, radost se dvojnásobí. V posledních letech se rodina ocitá ve fázi krize, je zvýšená rozvodovost, dle Českého statistického úřadu²¹ se každé druhé manželství se rozpadá. Rodinné trauma je jednou z nejbolestivějších krizí, může vyústit do ekonomických obtíží a stát se primární příčinou bezdomovectví. Rozpad rodiny souvisí s alkoholismem, mnoho bezdomovců vypovídá, že se rozpilo, když se rozvedli nebo když je opustila žena. Domnívám se ale, že k rozpadu rodiny může lehce vést i alkoholismus jednoho z rodičů. Rozpad rodiny sebou nese ekonomické, psychologické i sociální problémy. Založením rodiny člověk navazuje jiný kvalitativní vztah, než v jakém žil doposud. Člověk se plně věnuje rodině a práci, na jeho koníčky, hobby a volný čas mu moc prostoru nezbyvá. Trvá-li manželství delší dobu, mohou být vztahy s přáteli povrchní a nestabilní, po rozpadu člověk nemá žádného dobrého přítele, na kterého by se mohl obrátit a je ohrožen potenciálním bezdomovectvím. Bezdomovectvím jsou více ohroženi muži, kteří opouští domov i za cenu ztráty střechy nad hlavou. Manželka s dětmi zůstává ve společné domácnosti. Jedinec, který se dostane do potíží s bydlením, většinou projde fází přespávání u přátel a známých. Pokud jich má mnoho, může takto žít relativně dlouho. Ukazuje se, že pevnost vztahů je důležitější, než četnost sociálních kontaktů. Pokud se

²⁰ Bezdomovectví, Marek Jakub, Strnad Aleš, Hotovcová Lucie, 2012, str.25 - 33

²¹ <https://www.czso.cz/csu/czso/rozvodovost>

člověk ocitne na ulici, je důležité jej zachytit co nejdříve. Je úkolem sociálního pracovníka, aby člověka bez přístřeší podporoval k navázání kontaktů s rodinou a kamarády, i když toto odmítá. Nejde jen o to, aby měl kde přespávat, nýbrž o emocionální podporu. Tato podpora ale není nevyčerpatelná, je vhodné hned ze začátku vymezit hranice. Nejčastější chybou blízkých osob je zbytečné vyptávání se na momentální způsob života, což bývá vnímáno jako výčitky. Člověk se často stydí za krizi a bezdomovectví tají, odchází do větších měst, kde jej nikdo nezná a může být v anonymitě. Ke komunikaci s blízkými používá sociální sítě Twitter, Facebook, SMS, mobily, e-maily²².

2.1.4. Pobyt v ústavu či ve vězení

Člověk, který byl delší dobu v ústavu nebo ve výkonu trestu, často trpí „syndromem návyku na ústavní péči“. Jde o syndrom osob, které byly delší dobu v uzavřeném zařízení, které mělo svůj řád a pravidla. Převážně se jedná o osoby propuštěné z vězení, dětských domovů, z psychiatrických léčeben, migranty či cizince z uprchlických táborů. Lidé se zde adaptují na řád, proto nastává problém po propuštění. Tuto situaci výborně zachytil režisér Frank Darabont ve svém filmu „Vykoupení z věznice Shawshank“, kdy propuštěný vězeň těžko nacházel práci a to i za pomoci kurátora pro dospělé. Kvůli sociálnímu vyloučení a stigmatu osoby propuštěné z výkonu trestu, nebyl schopen se začlenit do běžného života. Nevěděl, jak navázat vztahy. Nakonec skončil svůj život sebevraždou. Tím nechci říci, že všichni lidé propuštění z ústavu tak končí, je to extrémní případ.

Vzpomenu-li si na amnestované panem prezidentem Václavem Klausem v lednu r. 2013, spousta z nich se chtěla vrátit do věznice. Navíc se nám v poradně začali hromadit lidé, kteří neměli kam jít a potřebovali sehnat střechu nad hlavou. Troufám si říci, že takové masivní propuštění z věznic přineslo víc škody než užitku. Je hodně bezdomovců, kteří se netají tím, že ve věznicích končí úmyslně převážně v zimním období za drobné krádeže. Jednají tak účelově, aby byli v teple a bylo o ně postaráno. Jiní jsou tak již navyklí a nedovedou si představit život v běžné společnosti. Dalším příkladem by mohl být jeden muž, který užíval služeb noclehárny v roce 2013. Každé ráno vstal mezi prvními, vždy měl řádně až vzorově ustlanou postel, prostěradlo bylo vždy napnuté. Až postupem času jsme se dozvěděli, že se jedná o člověka, který utekl z domova pro duševně choré na Slovensku.

²² Bezdomovectví, Marek Jakub, Strnad Aleš, Hotovcová Lucie, 2012, str. 33-38

Dlouhodobý stres či změna prostředí má za následek změnu osobnosti. Uvěznění jedince má psychosociální účinky-Na stupnici stresové zátěže podle prof. T. Holmese a jeho žáka R. Rahema²³ má pobyt ve vězení obdobnou stresovou hodnotu jako je úmrtí v rodině. Vězeň ztrácí soukromí a dostává se do materiální i psychické izolace, není zde uspokojována potřeba stimulace. Dochází k tzv. institucionalizaci, tedy adaptaci na vysoce organizovaný způsob života. Vězeň se postupem času stává závislým na denním režimu a přidělech jídla. Takové osoby jsou po propuštění závislé na sociálních službách a zneužívají tak sociální pomoci.

Další úskalí osob po propuštění z ústavu, je rozbití sociálních kontaktů, ochabnutí citových vztahů s blízkým okolím, dezorientace na trhu práce. Propuštění vězni těžce nachází práci, neboť mají záznam v rejstříku trestů. Dnes již téměř každý zaměstnavatel žádá o doložení čistého rejstříku trestů, což je velký problém. V rejstříku je záznam i za neplacení výživného, takže člověk je stigmatizován a demotivován, aby si práci našel. Propuštěným vězňům pomáhá organizace Za Branou, která zřídila pracovní místa v Kavárně Dismas v Praze 1²⁴.

2.1.5. Psychické potíže a nemoci

Velká část bezdomovců měla nějaké psychické potíže ještě v době, kdy bydleli a pracovali, a ty se patrně podílely na tom, že jedinec skončil na ulici. Podle Šupkové je z hlediska rozlišení druhu psychického onemocnění a poruch u nás nejvýznamněji zastoupeny závislosti. Dost často se jedná o komorbiditu²⁵ jedné duševní nemoci či poruchy, kterou závislost, nejčastěji na alkoholu, doprovází. U mužů se jedná nejčastěji o kombinaci poruch osobnosti a závislosti, u žen pak o kombinaci úzkostně-depresivních poruch a závislosti. Z provedeného výzkumu Šupková²⁶ uvádí, že 23 % trpí závislostí, 19 % má depresivní stavy, 17 % poruchy spánku, 16 % reakce na stres a poruchy přizpůsobení, 8 % schizofrenie, 4 % poruchy osobnosti, 2 % úzkostné poruchy, 11 % ostatní. Pro sociální pracovníky je komunikace s osobou psychicky nemocnou velice náročná. Pracovník je pro takového klienta agentem systému a očekává od něho nucení k léčbě.

²³ Dostupné z www.kps.zcu.cz/materials/ssz.doc

²⁴ <http://dismas.cz/>

²⁵ Kombinace duševních poruch

²⁶ Zdravotní péče o bezdomovce, PhDr. Danuše Šupková a kol., 2007, str. 26-27

2.2. Zdravotní péče

Základním dokumentem, který zaručuje základní práva všem občanům České republiky a tedy i bezdomovcům, je Listina základních práv a svobod²⁷, která je obsažena v Ústavním zákonu č. 23/1991 Sb. O zdravotní péči pojednává článek č. 31, kde je psáno: „*Každý má právo na ochranu zdraví. Občané mají na základě veřejného pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon.*“ Ne však veškerá zdravotní péče je bezplatná. V České republice závisí systém zdravotní péče na zdravotním pojištění. Ze zákona je povinnost každého občana v ČR, který má na našem území trvalý pobyt, nebo má jeho zaměstnavatel sídlo v ČR odvádět sociální a zdravotní pojištění. V ČR platí zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, které vzniká dnem narození a končí dnem úmrtí. Zdravotní pojištění bývá hrazeno zaměstnavatelem z příjmu zaměstnance, popřípadě je hrazeno státem či si jej jedinec musí hradit sám.

1. Zaměstnavatel hradí pojistné především, je-li zaměstnanec

- V pracovním poměru
- Ve služebním poměru
- Má uzavřenou dohodu o pracovní činnosti
- Je-li osobou zařazenou k pravidelnému výkonu prací ve výkonu trestu odnětí svobody nebo ve vazbě

2. Státem je hrazeno pojistné u:

- Nezaopatřených dětí
- **Poživatelů důchodů**
- **Žen na mateřské a rodičovské dovolené**
- Příjemců rodičovského příspěvku
- Osob pečujících o bezmocnou osobu
- **Registrovaných uchazečů o zaměstnání**
- **Osob, které dosáhly věku potřebného pro nárok na starobní důchod, které však nesplňují podmínky pro jeho přiznání, nebo tento důchod nepřesahuje měsíčně částku ve výši minimální mzdy**
- **Osob pobírajících dávky sociální péče z důvodu sociální potřeby**

²⁷ Listina základních práv a svobod, zákon č. 2/1993 Sb.

V ostatních případech si jedinec pojistné hradí sám.

V ČR si pacient může vybrat lékaře či jiného odborníka, který je ve smluvním vztahu k příslušné zdravotní pojišťovně. V případě akutní potřeby lékařského ošetření nesmí být pacient zdravotnickým zařízením – ani nesmluvním - odmítnut a musí být ošetřen. Toto je ukotveno v zákoně o zdravotních službách²⁸. Z toho vyplývá, že přístup k základní zdravotní péči je ze zákona možný pro každého čili i pro bezdomovce. Stává se však, že u cílové skupiny bezdomovců není plně hrazeno zdravotní pojištění a to z nejrůznějších důvodů (není evidován na ÚP, je dlouhodobě bez zaměstnání či zaměstnavatel nehradil pojištění), čímž vzniká dluh na zdravotním pojištění. Dle Šupkové²⁹ nastává kolize, kdy na straně jedné je povinnost hradit zdravotní pojištění a na straně druhé je právo na zdravotní péči. V důsledku narůstajícího dluhu bezdomovce u pojišťovny dochází k administrativním problémům při plnění úhrad zdravotnickým zařízením za provedené úkony na těchto pacientech, což vede k opatrnosti lékařů při výběru pacientů. Náš právní řád však jednoznačně chrání právo všech osob na základní zdravotní péči, avšak toto právo bývá bezdomovcům někdy upíráno. Nežádá se stává, že je bezdomovec odmítnut s tím, že není pojištěn. Toto tvrzení se mu vryje do paměti a posléze již zdravotní pomoc nevyhledává. Prevencí bývají specializovaná zařízení, jako je např. NADĚJE či Armáda Spásy. Těchto specializovaných zařízení je bohužel málo, nachází se převážně ve velkých městech. Je nutné říci, že tato zařízení mají svá pozitiva. Personál zná svou klientelu, pacient bezdomovec ho tedy nešokuje, neodsuzuje jej. Personál si získá důvěru klienta.

2.3. Zdroje příjmů

- Žebrání – pro žebráky, obvykle starší osoby, je typická pozice s nataženou rukou, či před sebou mají nádobku či čepici. Podle Marka, Strnada a Hotovcové³⁰ asi 1/3 žebráků stojí a 2/3 klečí či sedí. Polovina má handicap nebo jej předstírá, třetina má u sebe psa. Žebráci bývají špinaví, demonstrují chudobu a neduhy, aby vzbudili lítost. Žebráci se soustřeďují do historické části centra města, kde je vysoká

²⁸ Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, §48

²⁹ Zdravotní péče o bezdomovce v ČR, PhDr. Danuše Šupková a kolektiv, str. 31

³⁰ Bezdomovectví, Marek Jakub, Strnad Aleš, Hotovcová Lucie, 2012, str.72

koncentrace turistů. Magistrát hl. m. Prahy však vydal vyhlášku č. 14/2000 Sb., čl. 2, která vyčleňuje místa, kde se nesmí žebrať³¹.

- Somrování - je typické pro mladší bezdomovce. Jedná se spíše o narkomany či alkoholiky. Obchází lidi s historkou a požadavkem na pár drobných. Běžným působištěm jsou dopravní uzly, kde cestující čekají na spoj.
- Sběr železa, papírů – z osobní zkušenosti mohu říci, že spousta uživatelů NDC se živí sběrem železa a papíru, někteří jsou mistři v tomto oboru. Během jednoho dne dokáží nasbírat až 150 kilo papíru. Den sběrače začíná i ve 4 hodiny ráno, kdy si obejde svůj „rajón“, aby už ráno stál před výkupnou surovin. Jedním z triků, jak zvýšit výdělek, je zvýšit hmotnost papíru jeho navlhčením. Ceny se mění podle aktuální potřeby, ale papír patří k nejméně ohodnoceným surovinám. Výkup se pohybuje okolo 2,50 Kč za kilo. Nejlépe hrazená je měď, ta patří k nejdražším kovům (používá se jako vodič do kabelů). Výkupny odmítají měď obalenou v gumě, a tak bezdomovci ji buď složitě svlékají – gumu rozřezou a pomalu měď vytahují, či gumu kolem nechají ohořet. To ale ve sběrně dostanou jen poloviční cenu za výkup. Sběr surovin se často pohybuje na hraně zákona, každá surovina by měla mít jasně evidovaný svůj původ. Avšak i tak ve sběrnách končí poklopy od kanálů, kryty od pouličního osvětlení, ukradené koleje.
- Práce, brigáda – ve skutečnosti hodně bezdomovců pracuje, na trhu práce bývají však zneužívání. Zaměstnavatel jim slíbí práci na černo. Člověk nedostane smlouvu, z čehož plyne i nezaplacení daní, zdravotního a sociálního pojištění. Bezdomovec odvede práci, avšak nedostane zaplacení. Takový člověk pak skončí v lepším případě s vyplacenou zálohou. Práce na černo bývá pro bezdomovce zatíženého exekucí jedinou možností výdělku.
- Nelegální činnost – život na ulici svádí k neřestem. Když je člověk bez finančních prostředků a najednou má možnost rychlého nenáročného přivýdělku, spousta bezdomovců po něm sáhne. Teď hovořím o tom, že spousta bezdomovců se spíše stává obětmi kriminálních činů než jejich aktéry. Typickým příkladem jsou „bílí

³¹[Dhttp://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/vyhlasaky_a_narizeni/vyhledavani_v_pravnich_predpisech/rok_2000-vyhlasaka_cislo_14_ze_dne_27_04_2000.html](http://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/vyhlasaky_a_narizeni/vyhledavani_v_pravnich_predpisech/rok_2000-vyhlasaka_cislo_14_ze_dne_27_04_2000.html)

koně“. Nejednou se nám v poradně přihodilo, že přišel bezdomovec, kterému byly zamítnuty dávky hmotné nouze, protože je v obchodním rejstříku veden jako jednatel firmy, která je sice v insolvenční, ale existuje. Těžko se pak dokazuje, že takový člověk skutečně nic nevlastní a nastává boj se systémem. Pachatelé majetkových deliktů chodí mezi bezdomovce, kterým nabízí pár stovek za podpis. Bezdomovci, kteří vlastně nic nevlastní, jsou zlákáni vidinou rychlého výdělku, podepíší jakoukoliv smlouvu. Peníze pak na jejich jméno získá někdo jiný. Je třeba si uvědomit, že bezdomovci nemyslí na budoucnost, žijí teď a tady. Neuvědomují si rizika z toho plynoucí. Někteří skončí i ve vězení.

Ale aby to nevypadalo, že se bezdomovců „jen“ zastávám, tak musím přiznat, že i oni jsou pachatelé trestných činů. Nejčastěji se jedná o krádeže v obchodě. Člověk, který nemá co jíst, se lehce uchýlí k tomu, aby sebral nějakou klobásku v obchodě. Jak uvádí Marek, Strnad, Hotovcová³², okrást nějakou obchodní společnost tíží svědomí méně, než okrást konkrétního člověka. Co mi však přijde nejsmutnější, je že bezdomovci se okrádají i mezi sebou. Stačilo, aby si bezdomovec nechal na noclehárně mobil na posteli, odešel do kuchyňky a během chvíle byl mobil pryč. Bezdomovci pak peníze a cenné věci schovávali porůznu do ponožek, do polštáře, pod prostěradlo. Dalším rychlým a snadným přivýdělkem, který bych nechtěla opomenout v této podkapitole, je prostituce, která měla největší boom v 90. letech, kdy spousta mladých chlapců odcházela z domovů do Prahy, kde žila s ostatními po ubytovnách. Mužská prostituce je často spojována s uživateli návykových látek. V současné době pouliční prostituce mizí a přesouvá se do klubů.

- System pomoci v hmotné nouzi – je jedním z opatření, kterým stát bojuje proti sociálnímu vyloučení. Dávky hmotné nouze upravuje zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o 3 dávky – příspěvek na živobytí (PnŽ), doplatek na bydlení (DnB) a mimořádná okamžitá pomoc (MOP)³³. Aby si člověk mohl zažádat o pobírání DHN, potřebuje být v evidenci na úřadu práce (výjimka je u mimořádné okamžité pomoci, kdy se jedná o jednorázovou pomoc ve výši nejčastěji 1000,- Kč u osob bez přístřeší). Člověk se

³² Bezdomovectví, Marek Jakub, Strnad Aleš, Hotovcová Lucie, 2012, str.83

³³ Zákon o pomoci v hmotné nouzi č. 111/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů

eviduje na úřadu práce v místě trvalého bydliště a k evidenci potřebuje občanský průkaz. Tady nastávají hned 2 velké problémy. Osoba bez přístřeší je často bez dokladů a většinou se zdržuje ve velkém městě, čili ne ve svém bydlišti, jak jsem popisovala již výše. Bezdomovec pro vyřízení žádostí často potřebuje pomoc sociálního pracovníka či kurátora. Jen pro představu uvádím, co vše musí bezdomovec uhradit – nový OP – 100,- Kč (čeká se na něho až 3 týdny), proto je zapotřebí zažádat i o vystavení krátkodobého OP s platností 1 měsíc – 100,- Kč, fotky – 100,- Kč. Protože většina bezdomovců nemá žádný doklad, musí být nejprve vyhotoven duplikát rodného listu. S tím může pomoci kurátor pro dospělé, který si duplikát RL může vyžádat pro úřední potřebu, nebo si o něj může zažádat sám bezdomovec v místě narození, přičemž musí uhradit 100,- Kč. Po tomto martyriu, kdy má bezdomovec vyřízené doklady, se může evidovat jako uchazeč o zaměstnání na ÚP a poté podat žádost o DHN. Jenže, aby vše mělo nějaký řád, žádosti si musí bezdomovec podat v místě trvalého pobytu. Tady nastává další úskalí, bezdomovec s trvalým bydlištěm např. v Hodoníně může podat žádosti jen v Hodoníně, kde mu dávka bude zpracována. Bezdomovec bez příjmů a finančních prostředků se z Prahy jen tak do Hodonína nedostane. Tady je často odkázán na ÚP, kdy zažádá o MOP – nezbytný jednorázový výdaj, popř. na neziskovou organizaci, která je schopná vystavit jízdenku do místa trvalého bydliště. Když je vše vyřízeno, tak měsíční dávka PnŽ je zpravidla ve výši 3.400,- Kč, pokud se jedná o jednotlivce.

- Invalidní důchod – několik bezdomovců je i pobírateli částečného invalidního důchodu. Nejčastěji se jedná o osoby trpící schizofrenií.

3. Poskytovaná pomoc bezdomovcům v Praze

Ve druhé polovině teoretické části bych se ráda zaměřila na nabízenou pomoc a podporu pro bezdomovce v Praze. Na hlavní město jsem se zaměřila z toho důvodu, že jsem v jedné službě pracovala a získala povědomí o jiných organizacích. Troufám si říci, že v dnešní společnosti se nachází spousta lidí, kteří bezdomovce podporují, snaží se jim pomoci a vymýšlí různé projekty na jejich začlenění. O tom všem by tato kapitola měla pojednávat. Začnu nejprve velkými neziskovými organizacemi a postupně se dostanu k malým projektům, které však nejsou méněcenné.

3.1. Armáda Spásy

Tato organizace byla založena roku 1865 v Londýně kazatelem Williamem Boothem, který měl velký zájem o chudé a nevěřící lidi. V roce 1878 získalo toto hnutí název „Armáda Spásy“, osvojilo si vojenský způsob organizace, uniformy a terminologii. Brzy se rozšířilo po celé Británii a pak do mnoho dalších zemí. Cílem Bootha bylo pomoci nejubožejším lidem, kteří žijí na ulici, utápěli se ve špíně, alkoholu a beznaději. Booth roku 1888 zakládá první ubytovnu Armády Spásy pro bezdomovce. V Československu zahájila Armáda spásy (dále jen AS) svou práci v roce 1919, kdy provozovala domovy pro bezdomovce a jiné skupiny pro lidi na okraji společnosti. Za okupace 1939 – 1945 byla činnost AS omezena a posléze za komunistického režimu byla její činnost ukončena. Po revoluci 1989 požádala skupina křesťanů Armádu spásy o obnovení její činnosti. Prezident Václav Havel se setkal s generálkou Evou Burrows a byly navázány kontakty s MPSV. Dne 17. 5. 1990 se Armáda spásy zaregistrovala jako občanské sdružení v ČR³⁴.

Armáda spásy sídlí v Praze 7, Tussarova 60. Cílovou skupinou jsou muži a ženy bez domova nad 18 let. AS nabízí víceetapňový resocializační program. Jedná se o terénní práce, sociální rehabilitace, nízkoprahové denní centrum, noclehárnu (kapacita – 38 mužů a 18 žen) a azylový dům (kapacita 80 mužů a 28 žen). S klientem je sepsán individuální plán a společně se sociálním pracovníkem se snaží plnit cíle uvedené v individuálním plánu uživatele sociální služby³⁵.

³⁴ <http://www.armadaspasy.cz/>

³⁵ Analytická studie o současném stavu a povaze bezdomovectví na území hl. m. Prahy

Armáda spásy jako jediná nezisková organizace nabízí klientům z NDC službu praní (1 pračka – 40,- Kč). Jinak poskytuje zdarma šatník, stravu, hygienu. Klient NDC je veden v evidenci AS, je registrován pod kódem či přezdívkou a využití jakékoliv služby se zaznamenává, aby nedošlo ke zneužívání služeb.

3.2. Naděje

Občanské sdružení Naděje bylo založeno v Praze v roce 1990. Od počátku pomáhalo širokému okruhu lidí, kteří se ocitli v obtížných životních situacích. Součástí integračního programu jsou terénní, ambulantní a pobytové služby. Ty na sebe navazují a doplňují se dle potřeb klientů. Stejně jako u AS je základním stupněm terénní práce, streetwork, denní centra, noclehárny. Na ně navazují další stupně azylového ubytování a bydlení s podporou. Naděje má v Praze několik azylových domů, které jsou zaměřené na specifickou cílovou skupinu bezdomovců (muži, ženy, senioři).

Součástí integračního programu jsou:

- terénní služby: terénní programy (streetwork, mobilní terénní práce)
- ambulantní služby: nízkoprahová denní centra, noclehárny
- pobytové služby: azylové domy, bydlení s podporou
- posílení zaměstnatelnosti: vytváření pracovních příležitostí (veřejně prospěšné práce, veřejná služba, obecně prospěšné práce)
- zdravotní péče: ordinace praktického lékaře v Praze
- duchovenská a pastorační péče
- krizové služby: zejména zimní úkryty a noclehárny, potravinová pomoc
- osvětová činnost, psychologické poradenství, protidluhové poradenství
- doplňkové služby: sociální jídelna, šatník

Domnívám se, že Naděje zaslouží velké uznání za zprostředkování lékařské pomoci, ordinace praktického lékaře je otevřena denně. Dále nabízí služeb psychologa a gynekologa. Naděje iniciovala v České republice vznik potravinových bank a podporuje jejich rozvoj, je členem Evropské federace potravinových bank³⁶.

3.3. Centrum sociálních služeb

Centrum sociálních služeb Praha, dále jen CSSP, je příspěvkovou organizací hl. m. Prahy, které je i jeho zřizovatelem. Poskytuje terénní, ambulantní i pobytové služby široké škále

³⁶ <http://www.nadeje.cz/>

osob v tíživé životní či sociální situaci. CSSP bylo založeno r. 1998 a to sloučením několika menších rozpočtových organizací, nyní je CSSP jednou z největších sociálních služeb v Praze. I CSSP má důkladně provázané služby, kde pracují zkušení a kvalifikovaní sociální pracovníci. Jedná se opět o sociální služby od terénních programů, přes poradny a noclehárny až k azylovému bydlení. Pod CSSP spadá noclehárna na lodi HERMES kotvící pod Štefánikovým mostem, kapacita je 200 klientů. Přestavba lodě r. 2006 byla financována Magistrátem hl. m. Prahy. Jméno HERMES je téměř symbolické, podle boha Herma, který byl bohem cest a poutníků, ale zároveň i zlodějů a řečníků³⁷.

3.4. Arcidiecézní charita Praha - Azylový dům sv. Terezie

Azylový dům sv. Terezie se sídlem v Karlíně si zachovává svou jedinečnost v tom, že klienti NDC jsou vedeni v anonymitě, nemají žádné registrační kartičky, na které by čerpali sociální služby. Pokud se jedná o služby nízkoprahového centra (šatník, sprcha, jídelna), jsou zpoplatněné za malý poplatek a to z důvodu, aby nedocházelo ke zneužívání služeb. Jedná se však o symbolické částky např. polévka – 5,- Kč, sprcha 10,- Kč (v ceně je ručník, mýdlo, šampón), tričko 5,-Kč, nové ponožky či spodní prádlo 10,-Kč. Od roku 2014 AD sv. Terezie nově poskytuje terénní sociální práce. Dále charita nabízí lidem bez přístřeší azylový dům, noclehárnu, poradenství, NDC

Všechny vyjmenované sociální služby rozšiřují svůj program pro lidi bez přístřeší přes zimní období. Pro bezdomovce se v zimě otvírají krizové noclehárny, které jsou financovány za podpory hl. m. Prahy a jiných sponzorů. Určitě velké poděkování patří firmě JABLOTRON v čele s majitelem Daliborem Dědkem, která hradí pronájem ubytovny Vackov na Praze 3³⁸. Lidé bez přístřeší mohou najít v době mrazů útočiště v několika noclehárnách např. Vackov, Hostivař, Vysočany³⁹. Každá z těchto nocleháren je schopna pojmout na noc až 100 klientů. Za tento nocleh bezdomovci nic nehradí, je jim poskytnuta možnost základní hygieny, podán teplý čaj. Dále se přes zimu prodlužuje otevírací doba nízkoprahových denních center, která jsou otevřená i přes víkend. Podává teplá polévka, čaj a jiné. Z vlastní zkušenosti mohu říct, že se přes zimní období probouzí i

³⁷ <http://www.csspraha.cz/>

³⁸ <http://praha.charita.cz/sluzby/svterezie/aktualne/otevrena-nocleharna-pro-lidi-bez-domova-v-praze/>

³⁹ <http://praha.charita.cz/sluzby/svterezie/aktualne/stredisko-pomoci-vysocany-nabizi-moznost-krizoveho-prenocovani-osobam-bez-pristresi/>

u většiny populace soucit s touto klientelou, což se projevuje především na darovaném ošacení či stravě.

3.5. Misionářky lásky – sestry matky Terezy

Sestry matky Terezy sídlí v Praze 8 v Zenklově ulici, kde působí již 13 let. Tato komunita se zaměřuje na pomoc lidem bez přístřeší, a to nejen hmotnou, ale poskytuje jim rovněž duchovní podporu. Sestry matky Terezy s lidmi bez přístřeší podnikají různé výlety, vypraví autobus a jedou s nimi na celý týden za Prahu, kde probíhají různé semináře. Když se stane, že je nalezen bezdomovec ve zuboženém a špatném zdravotním stavu, sestry ho vlídně přijmou a postarají se o něho. Poskytnou mu veškerou zdravotní, doléčovací péči, stravu a hygienu. Každou neděli sestry pořádají bohoslužbu, na jejímž konci je podáván oběd lidem bez přístřeší. Kapacita je však vždy omezená. V České republice působí Misionářky lásky kromě Prahy také v Ostravě⁴⁰.

3.6. Pragulic – Poznej Prahu jinak! o.s.

Projekt Pragulic vyhrál v červnu v roce 2012 soutěž Social Impact Award, čímž se dostal do hledáček českých médií. Tři studenti Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy přišli s nápadem pořádat prohlídky Prahou vedené lidmi bez domova. Samotný projekt se spustil v srpnu téhož roku, kdy byl vypsán konkurz, kde bylo uvedené místo a čas náborů „průvodců“. Každý bezdomovec měl přijít sám s nápadem, kde by chtěl turisty provázet a jak by je chtěl zaujmout. Turista si vybere průvodce a jeho trasu, která jej zaujme. Uhradí příslušnou částku. Polovina z toho zůstává průvodci a polovinu si nechává organizace na svůj provoz. Součástí prohlídky je výklad, jak se člověk dostal „na dno společnosti“. Turisté tak poznají hlavní město České republiky z jiného pohledu. Mohou se seznámit s místy, kde se lidé bez domova ukrývají před mrazem, či s temnými zákoutími „hříšné Prahy“. Lze tak poznat místa, kde se provozovala prostituce, kde se prodávaly drogy, kde byly vyhlášené homosexuální podniky, navštívit squaty či shlédnout pouliční umění⁴¹. Motivace průvodců je různá, dovolím si citovat jednoho z nich, extravagantního průvodce Karima:

"Je to projekt, díky kterému lidi můžou pochopit život na ulici a vžít se do pozice těch, kteří tam žijou. Pro mě je to i energetický doping, taková lepší forma drogy, protože jsem

⁴⁰ <http://tisk.cirkev.cz/z-domova/misionarky-lasky-dekovaly-za-10-let-sve-sluzby/>

⁴¹ <http://pragulic.cz/o-projektu/>

*zvědavej na lidi, kteří na prohlídky chodí. Chci svoje zkušenosti dát někomu, kdo o to stojí...*⁴².

3.7. NP – Nový Prostor

Nový Prostor je nezisková organizace, která pomáhá osobám bez přístřeší a v krizových situacích prodejem pouličního časopisu. Nový Prostor se registroval již v roce 1998 jako občanské sdružení. Prodejcem se může stát každý nad 16 let, který má snahu řešit svou životní situaci. Zájemce prochází vstupní registrací, kde je seznámen s pravidly prodeje a podmínkami, které musí dodržovat. Prodejci časopisu je přidělené místo, kde má časopis prodávat, dále dostane průkazku, kde jsou uvedené údaje o prodejci a potvrzení, že se skutečně jedná o prodejce Nového Prostoru. Každý začátečník obdrží 3 kusy výtisku zdarma, všechny ostatní časopisy si již musí dokoupit za 25,- Kč za kus. Jeden výtisk se prodává za 50,- Kč, z toho se 25,- Kč dává Novému Prostoru. Redakce Nového Prostoru sídlí v Praze 1 v Řeznické ulici⁴³.

3.8. Jako doma

Jako doma je občanské sdružení, které funguje od března 2012. Tato organizace je zaměřená především na ženy bez domova. Cílem je porozumět a upozornit na fenomén „ženského bezdomovectví“. Ve spolupráci s Arcidiecézní chartou Praha pořádá filmové kluby pro ženy bez domova, kdy se všichni společně sejdou v prostorách ADCH Praha. Klientky zhlédnou společně film a následně probíhá diskuze na určité téma. Další projekt organizace Jako doma se jmenuje „Kuchařky bez domova“, spolupráce opět probíhá s ADCH Praha a s organizací Naděje. Jako doma nabízí ženám bez domova možnost se realizovat ve společnosti prostřednictvím vaření. Stánky s jídlem z dílny žen bez domova jsou umístěny na různých farmářských trzích či při různých akcích. Cílem této aktivity je především prolomit bariéru mezi širokou veřejností a lidmi bez domova, měnit pohled na bezdomovectví ve společnosti, integrovat osoby bez domova⁴⁴.

⁴²http://zpravy.idnes.cz/bezdomovci-delaji-prohlidky-po-praze-ds8-domaci.aspx?c=A130411_145209_praha-zpravy_jj

⁴³ <http://www.novyprostor.cz/o-nas.html>

⁴⁴ <http://www.novyprostor.cz/o-nas.html>

3.9. *DivaDno o.s.*

DivaDno⁴⁵ je občanské sdružení jehož hlavní činností je tvorba hraní divadla nazkoušeného herci – lidmi bez přístřeší. Jedná se o několik her, ale především o hru „EXPERTI“, kde se představí určitá osoba jako expert na nějaký patologický problém ve společnosti, např. alkohol, gamblerství, drogy. Herci hovoří o problému otevřeně, diváky seznamují s jejich životní situací a tím, jak snadné je stát se bezdomovcem. Divadlo v tomto případě funguje jako výborná forma terapie. Herci se musí naučit dochvilnosti, dostavovat se na sjednanou schůzku v daný čas, naučit se, že nesou zodpovědnost za druhé. Troufám si tvrdit, že několik diváků po zhlédnutí tohoto divadla, změní svůj postoj k bezdomovectví.

⁴⁵ <http://zpravyopocasi.divadno.cz/>

4. Praktická část

Praktická část se skládá ze dvou metod výzkumu. První jsou případové anamnézy, které pojednávají o klientech, kteří byli ubytováni v azylovém domě v době 2013 – 2014. Všechna jména klientů byla změněna, a to z důvodu zachování jejich anonymity. Práce s klienty v azylovém domě byla komplexní, účelová a dlouhodobá. Domnívám se, že klienti ubytováni v azylovém domě mají i vyšší ambice vrátit se zpět do „normálního života“. Jsou hnáni a motivováni pracovníky azylového domu, kteří je denně povzbuzují a jsou s nimi v neustálém kontaktu.

Druhá metoda je osobní dotazování na základě standardizovaných dotazníků v okolí nízkoprahových denních center neziskových organizací a to – hl. nádraží okolí organizace Naděje, Armáda Spásy – Tussarova, Azylový dům sv. Terezie – Praha 8. Průzkum byl anonymní, získané informace byly následně hromadně statisticky zpracovány.

Při sestavování dotazníku jsem dbala na to, aby byl srozumitelný. Před vyplněním respondenty jsem provedla pilotáž a nechala si vyplnit 5 dotazníků od svých spolužaček. Dotazníky se vrátily vyplněné a bez poznámek, proto jsem dotazník nechala v této formě.

Následující studie kvantifikuje výsledky průzkumu a shrnuje je do přehledných tabulek a grafů.

4.1. Hypotézy:

1. Většina klientů po ukončení ubytování v azylovém domě je schopna žít na ubytovně a dodržovat nějaký řád.
2. Klienti navštěvující nízkoprahové denní centrum nocují převážně venku nebo noclehárně.
3. Klienti navštěvující nízkoprahové denní centrum hledají především útočiště.
4. Převážná část klientů má dluh na zdravotním pojištění a u dopravních podniků.
5. Klienti potřebují nejčastěji pomoci s vyřízením občanské průkazu, evidováním na úřadu práce a s žádostmi o dávky.
6. Klienti cestují do Prahy především za prací.

7. Klienti nad 35 let mají problémy s alkoholem, zatímco klienti do 35 let jsou uživateli omamných návykových látek.

8. Klienti navštěvují nízkoprahové denní centrum převážně k posezení v klidném prostředí s přáteli.

4.2. Modelové anamnézy

1. anamnéza

I. Osobní anamnéza

Jméno a příjmení: Armando Bustoj

Datum narození: 1970

Občanství: české

Adresa trvalého bydliště: Nymburk

II. Sociální situace

a) rodinná anamnéza

Klient pochází z rozvrácené rodiny, jedináček. Otec po rozvodu odjel do Srbska, matka žije v ČR. Vztahy v rodině jsou vypjaté, s matkou si nerozumí. O otci klient neví, po rozvodu se vrátil do Srbska. Klient se nechce o vztazích v rodině vyjadřovat. Klient je svobodný, bezdětný.

b) bydlení

Klient využívá sociálních služeb, od roku 2008 do roku 2012 bydlel v Azylovém domě Naděje. Od září 2012 do ledna 2013 bydlel u kamaráda v Benešově, poté začal spolupracovat s organizací FOKUS o.s. Praha. Od roku 2013 využívá sociální službu „azylový dům“ v Arcidiecézní charitě Praha.

c) trestnost

Čistý trestní rejstřík.

III. Ekonomická situace

Klient je uznán plně invalidní od září 2008 bez nároku na výplatu, nemá odpracované roky. Klient pobírá dávky hmotné nouze – příspěvek na živobytí 3.410,- Kč a doplatek na bydlení ve výši 3.100,-Kč. Klient není schopen se začlenit do běžného pracovního procesu. Klient uvádí dluhy na VZP a MHD.

IV. Vzdělání

Klient studoval SOŠ ekonomickou.

V. Pracovní anamnéza

Klient dříve pracoval na dráze, v současné době je bez práce vzhledem ke špatnému zdravotnímu stavu. Není v evidenci ÚP, neboť je uznán III. stupeň invalidity.

VI. Zdravotní stav

Klient je dlouhodobě léčen pro schizofrenní onemocnění. Osobnost je extrovertní, labilní, cholerický kvadrant, je ovlivňována city, má nízkou odolnost na zátěžové situace, je

odpovědný, má nízkou úroveň adaptace chování, má nadprůměrnou úroveň anticipace chování a nízkou úroveň sebedůvěry.

Emocionálně frustrovaný, výrazný nadprůměr IQ – 121

Silné stránka: odpovědnost, nadprůměrná úroveň intelektu.

Slabé stránky: nízká odolnost vůči psychické zátěži

Medikace – aktuálně vysazena, veškerá psychopatologie trvá

Dle lékařky je prozatím klidný, spolupracující, schopen pobytu v azylovém domě.

Praktický lékař Praha – Nové město.

Klient byl několikrát hospitalizován ve všeobecné nemocnici v Praze 2.

VII. Zájmy

Historie, četba

VIII. Spolupráce s klientem během pobytu a následné ukončení sociální služby

S klientem bylo intenzivně pracováno během pobytu. Spolupracovalo se na zlepšení jeho zdravotního stavu, sjednání lékařských prohlídek, dostavování se ne sjednané termíny.

Klient byl motivován, aby nadále spolupracoval s organizací FOKUS⁴⁶, byla zařízena práce v chráněných dílnách a následně byl klient ubytován v chráněném bydlení. Klient bydlel na v AD necelých 7 měsíců.

Během pobytu se klient neotevřel sociálnímu pracovníkovi, co se týče vztahů v rodině, nechtěl se o členech rodiny vyjadřovat. Toto přání bylo akceptováno.

2. anamnéza

I. Osobní anamnéza

Jméno a příjmení: Marie Pužíková

Datum narození: 1943

Občanství: české

Adresa trvalého bydliště: Praha 10

II. Sociální situace

a) rodinná anamnéza

Klientka je 3 roky vdova. Klientka má 1 bratra na Vysočině, občas ho jezdí navštěvovat. Má 1 dceru, která je vdaná. Dále má 2 vnučky, všichni žijí v Kladně. Jedna vnučka studuje VŠ, jedna je na SŠ. Klientka je s nimi v pravidelném kontaktu. S dcerou moc nevychází. Vnučky miluje, moc hezky o nich hovoří.

b) bydlení

Klientka bydlela v nájmu v Praze 10, po úmrtí manžela, ale nebyla schopná hradit nájem. Zprvu dotovala nájem z úspor, pak si půjčovala peníze, následně nebyla schopna hradit nájem v plné výši. Vznikal jí dluh, proto dostala výpověď z nájmu. Byla uvalena exekuce na důchod. Klientka nepřišla přímo z ulice, ale hrozí jí bezdomovectví.

c) trestnost

čistý TR

III. Ekonomická situace

⁴⁶ FOKUS – nestátní nezisková organizace pomáhající lidem s dlouhodobým duševním onemocněním, dostupné z www.fokus-praha.cz

Klientka pobírá starobní důchod ve výši 8.850,- Kč, z důchodu má exekuční srážky ve výši 2.000,- Kč. Klientka by si chtěla najít brigádu v gastronomii.

IV. Vzdělání

Základní vzdělání

V. Pracovní anamnéza

Klientka pracovala jako švadlena, dále pak v pohostinství jako kuchařka.

VI. Zdravotní stav

Časté urologické problémy, záněty močových cest. Klientka byla několikrát hospitalizována v nemocnici, vždy vysoká horečka. Klientka neužívá žádné léky. Silná kuřačka, uvádí až krabičku denně. Alkohol užívá minimálně.

VII. Zájmy

Dechovka, bály, tanec, četba.

VIII. Spolupráce s klientem během pobytu a následné ukončení sociální služby

S nástupem do AD bylo s klientkou pracováno na zajištění lékařské péče, sjednaná oční kontrola, pořízení brýlí. Snaha zlepšení vztahů s dcerou, bohužel neúspěšně. Dcera klientce slibovala, že zařídí pobyt v domově pro seniory v Kladně, několikrát uváděla, že podala žádost o ubytování. Když sociální pracovník ověřoval tuto informaci přímo v domově pro seniory, bylo řečeno, že klientka nemá podanou žádnou žádost. K tomu bylo zjištěno, že i kdyby žádost byla podána, klientka by se do domova nedostala, neboť nemá trvalé bydliště v Kladně. Klientce byl zajištěn pobyt v Domově pro seniory v Heřmanově Městci, klientka se do Městce stěhovat nechtěla, ale pod nátlakem situace jí nic jiného nezbylo. Po 3 měsících klientka kontaktovala sociálního pracovníka AD, kde uvedla, že si našla partnera a plánují svatbu. Po svatbě se stěhují společně do jednoho pokoje.

3. anamnéza

I. Osobní anamnéza

Jméno a příjmení: Zbyněk Plíšek

Datum narození: 1953

Občanství: české

Adresa trvalého bydliště: Praha 10

II. Sociální situace

a) rodinná anamnéza

Klient nemá žádnou rodinu, bratr zemřel, neví ale kdy. Klient je vdovec, manželka mu zemřela před více než 10 lety, od té doby žije na ulici. Klient o manželce hovoří moc hezky, rád vzpomíná na to, co spolu prožili, byl na ní fixovaný až závislý.

b) bydlení

Klient bydlel v podnájemním bytě s manželkou, po její smrti nevěděl, jak hradit účty, byl vystěhován. Klient žije 12 let na ulici, střídavě bydlí v azylových domech, noclehárnách, v parku, u Sester Matky Terezy.

c) trestnost

Čistý TR

III. Ekonomická situace

Klient nemá žádný příjem. Střídavě je hlášen na úřadu práce, následně sankčně vyřazen. Klient je živen z neziskových organizací, z toho co dostane. Každý víkend dochází k Sestrám matky Terezy, kde dostává oběd.

IV. Vzdělání

Praktická škola. Žádné vyučení.

V. Pracovní anamnéza

Klient vždy pracoval jako pomocník na stavbě, dlouhodobě nezaměstnaný.

VI. Zdravotní stav

Klient má podprůměrnou inteligenci, zanedbaná zdravotní péče, není v evidenci obvodního lékaře, žádná medikace. Zanedbaná zubní péče, má jen pár zubů na horním patře a 2 zuby na dolním patře.

Klient je silný kuřák, alkohol příležitostně.

VII. Zájmy

Procházky, přátelé, TV.

VIII. Spolupráce s klientem během pobytu a následné ukončení sociální služby

Klient přišel do azylového domu za asistence cizí osoby. Klient nebyl hlášen na úřadu práce a neměl žádný příjem. Klient byl sankčně vyřazen z úřadu práce. První 4 měsíce mu hradil člověk, který s ním přišel požádat o ubytování. Následně byl s klientem zařízen úřad práce, požádáno o dávky hmotné nouze, obvodní lékař, kardiolog. Byla podána žádost o invalidní důchod na posudkovou komisi. Klient dobře spolupracoval se sociálním pracovníkem, byl schopen dodržovat režim, poddajný. Klient zemřel v AD na infarkt při spánku.

4. anamnéza

I. Osobní anamnéza

Jméno a příjmení: Pavel Přímý

Datum narození: 1954

Občanství: české

Adresa trvalého bydliště: Havlíčkův Brod

II. Sociální situace

a) rodinná anamnéza

Klient již nemá rodiče. Uvádí, že má bratra, který žije v Havlíčkově Brodě v rodinném domku. S bratrem je ve sporu kvůli dědictví, uvádí, že jej bratr ožebračil. S bratrem možná v budoucnu naváže vztah, nyní ale nechce. O rodičích hovoří pěkně, matka zemřela, prodělala několik mozkových příhod. Otec zemřel přirozenou smrtí.

b) bydlení

Klient přichází na doporučení Sester matky Terezy, ty uvedly, že klienta našly venku ve zuboženém zdravotním stavu. Klienta léčily 3 týdny v domě v Kobylisých. Sestřičky uhradily první měsíc pobytu v AD, zařídili pojištění u VZP.

c) trestnost

Čistá trestní rejstřík.

III. Ekonomická situace

Klient nemá žádný majetek, žádné finance. Závislý na neziskových organizacích.

IV. Vzdelání

Klient je vyučen v oboru – kuchař. Má výuční list.

V. Pracovní anamnéza

Klient uvádí, že pracoval jako šéfkuchař v Praze ve vyhlášených restauracích. Po revoluci nemohl sehnat práci, neboť sympatizoval s KSČM, všude byl proto odsouzen. Uvedl, že byl „udavač“, nepodařilo se mu sehnat práci, proto to po nějaké době vzdal.

VI. Zdravotní stav

.Klient je ve špatném zdravotním stavu, je podvyživený až vyzáblý. Klientovi se často třepou ruce, je dušný, do schodů se zadýchává, musí mít časté přestávky.

Klient je silný kuřák. Dříve alkoholik.

VII. Zájmy

TV, kamarádi.

VIII. Spolupráce s klientem během pobytu a následné ukončení sociální služby

S klientem byly vyřízeny dávky hmotné nouze, ÚP, obvodní lékařka ve FNKV. Dále byla podána žádost o vyřízení invalidního důchodu. Klient byl uznán plně invalidním, pracovní neschopnost ve výši 80%, neměl ale nárok na výplatu důchodu, nebyla splněná doba pojištění. Klient dále závislý na dávkách hmotné nouze. Po ukončení sociální služby azylový dům, bylo klientovi zařízeno ubytování v komerční ubytovně na dvoulůžkovém pokoji. Po 6 měsících bylo zjištěno, že klient propadl opět alkoholu, často opilý, téměř nejí, silný kuřák.

5. anamnéza

I. Osobní anamnéza

Jméno a příjmení: Richard Nový

Datum narození: 1973

Občanství: české

Adresa trvalého bydliště: Praha 4

II. Sociální situace

a) rodinná anamnéza

Klient přišel o práci, začal se hádat s manželkou, ta si našla jiného muže a s dětmi se odstěhovala. Klient uvedl, že má 2 děti, nestýká se s nimi. Klient začal pít, uvedl, že byl denně opilý, propil byt, byl neschopný hradit nájem. Ocitl se na ulici. Poté se klient toulal po ulicích, sociálních služeb nevyužíval.

b) bydlení

Klient vlastnil panelový byt na sídlišti v Praze 4. Nyní bez bydlení, přespává po noclehárnách AD sv. Terezie, Naděje, Armáda Spásy.

c) trestnost

Čistý trestní rejstřík.

III. Ekonomická situace

Klient si přivydělává prodejem časopisu Nový Prostor. Měsíční příjem uvádí cca 4.000,- Kč.

IV. Vzdelání

Klient vystudoval VŠ v oboru chemie. Získal titul Ing.

V. Pracovní anamnéza

Klient pracoval v chemickém průmyslu. Uvedl, že měl slušný plat. Nyní je 8 let nezaměstnaný.

VI. Zdravotní stav

Klient dochází pravidelně k psychiatrovi na Prahu 4, kde má i trvalé bydliště. Klient trpí úzkostně depresivní poruchou, má depresivní stavy, akrofobie. Klient zprvu užíval medikaci FRONTIN, nyní užívá Trittico.

VII. Zájmy

Četba, procházky, modlitby

VIII. Spolupráce s klientem během pobytu a následné ukončení sociální služby

Klient přespával nejprve na noclehárně, respektoval řád. Klientovi bylo nabídnuto ubytování v AD. S klientem bylo často konzultováno, byl evidován na ÚP, dále si zažádal o DHN. S klientem se pracovalo na zvládnutí strachu z výšek, v průběhu pobytu byl schopen přejít i sám přes most. Po opuštění AD byl zařazen pobyt v AD v Praze 6, následně v AD Naděje. Klient je stále abstinent, nepije. Ačkoliv pobírá dávky hmotné nouze, snaží se přivydělávat prodejem časopisu.

6. anamnéza

I. Osobní anamnéza

Jméno a příjmení: Petra Lukáčová

Datum narození: 1981

Občanství: české

Adresa trvalého bydliště: Český Brod

II. Sociální situace

a) rodinná anamnéza

Klientka pochází z úplné rodiny. Má jednu sestru, se kterou je v kontaktu, dále uvádí 2 synovce. Klientka doposud žila s partnerem, řádně pracovala ve zlatnictví, trpí však chronickým únavovým syndromem, o práci přišla. Rozešla se s přítelem. Od té doby spává po noclehárnách s kamarádem z ulice.

b) bydlení

Klientka spí na nocležnách.

c) trestnost

.Čistý trestní rejstřík.

III. Ekonomická situace

Klientka se živí sběrem papíru a železa. Na sběr chodí s kamarádem.

IV. Vzdělání

Klientka studovala SOU s maturitou v oboru prodavačka.

V. Pracovní anamnéza

Klientka pracovala ve zlatnictví v Praze.

VI. Zdravotní stav

Klientka trpí chronickým únavovým syndromem, dále má atopickým ekzémem, celiakii. Užívá kortikosteroidy. Klientka je alergická na srst zvířat a prach.

VII. Zájmy

Hudba, přátelé.

VIII. Spolupráce s klientem během pobytu a následné ukončení sociální služby

Klientka nastoupila na AD z noclehárny. S klientkou byl zařízen úřad práce, dávky hmotné nouze + příspěvek na dietu. Dále klientka požádala o pomoc při nalezení zubaře, gynekologa, objednání na mamograf. Klientka byla motivována k nalezení brigády, popř. práce na DPP. Zprvu se podařilo sehnat práci ve skladu přes pracovní agenturu, kde klientka vkládala oblečení do igelitových sáčků. Této práce musela ale zanechat, protože se osypávala a natékala z prachu. Klientce se podařilo sehnat úklid baru v Praze 1. Po ukončení sociální služby se klientka nastěhovala do podnájmu garsoniéry v Brandýse nad Labem.

7. anamnéza

I. Osobní anamnéza

Jméno a příjmení: Karel Holeček

Datum narození: 1960

Občanství: české

Adresa trvalého bydliště: Liberec

II. Sociální situace

a) rodinná anamnéza

Klient uvedl, že pochází z rozvedené rodiny, s matkou se nestýká. O rodině se odmítá bavit, v kontaktu s ní není. Klient uvádí, že děti nemá, vždy měl jen krátkodobé vztahy.

b) bydlení

Klient bydlel v azylovém domě Naděje.

c) trestnost

Klient má záznam v TR, byl ve výkonu trestu v Německu. Uvedl, že vykradl automaty, spolčil se s lidmi, kteří měli špatnou minulost, a nechal se svést. Nyní byl vykázán z Německa a dostal zákaz vstupu.

III. Ekonomická situace

Klient je hlášen na úřadu práce, pobírá dávky hmotné nouze. Klient pracuje přes agenturu jako uklízeč v jednom obchodním domě. Čistá mzda je 33,- Kč za hodinu. Měsíční mzda cca 5-6 tisíc.

IV. Vzdělání

Klient studoval SOU s maturitou v oboru číšník. Uvedl, že ovládá německý a anglický jazyk.

V. Pracovní anamnéza

Klient pracoval jako číšník v ČR, poté odcestoval do zahraničí.

VI. Zdravotní stav

Zdravotní stav dobrý.

VII. Zájmy

Četba, divadlo.

VIII. Spolupráce s klientem během pobytu a následné ukončení sociální služby

Klient si během pobytu získal důvěru k sociálnímu pracovníkovi. Klient se svěřil, že má problémy s herními automaty. Na žádost klienta bylo zajištěno ambulantní léčení u pana

MUDr. Karla Nešpora, CSc. Pobyt v AD byl hrazen z dávek hmotné nouze, klient téměř vždy utratil celou výplatu v automatech. Jak uvedl, nedokázal to ovládnout. Terapie se však účastní dodnes pravidelně.

Dále se nahlásil do projektu Prag-ulic, začal hrát divadlo s lidmi bez přístřeší. Hostují v Divadle Archa. Klientovi bylo dohodnuto ubytování na komerční ubytovně.

8. anamnéza

I. Osobní anamnéza

Jméno a příjmení: Václav Jílm

Datum narození: 1966

Občanství: české

Adresa trvalého bydliště: Tachov

II. Sociální situace

a) rodinná anamnéza

Klient uvedl, že pochází z úplné rodiny, rodiče už nežijí. Bratr spáchal sebevraždu, klient ho našel, jak visí v kuchyni, začal pít alkohol, aby překonal noční můry. Klient má sestru, která žije v Tachově, klient je s ní v kontaktu.

b) bydlení

Klient spí venku, v parcích, pod mostem, občas na noclehárnách.

c) trestnost

Klient uvedl, že má záznamy v rejstříku, ale mohl by požádat o jejich zahlazení.

III. Ekonomická situace

Klient se živí sběrem papíru, uvedl, že občas něco ukradne a následně prodá.

IV. Vzdělání

Klient je vyučen zedníkem.

V. Pracovní anamnéza

Klient pracoval několik let jako zedník, v poslední době jen na černo. Zaměstnavatele sháněl na Výstavišti.

VI. Zdravotní stav

Klient uvedl, že zdravotní stav je dobrý. Klient je silný kuřák, má problémy s alkoholem.

VII. Zájmy

Vyprávění historek, bavič.

VIII. Spolupráce s klientem během pobytu a následné ukončení sociální služby

Klient je dlouhodobým uživatelem sociálních služeb, bylo mu nabídnuto ubytování v AD, avšak byl upozorněn na nulovou toleranci alkoholu pod hrozbou ukončení ubytování. S klientem byl vyřízen občanský průkaz, zařízena zdravotní pojišťovna, úřad práce, dávky hmotné nouze. Sehnání brigády přes pracovní agenturu, klient uklízí u Pražských služeb. Klient po celou dobu ubytování respektoval řád AD. Po odchodu z AD bylo klientovi zajištěno ubytování na ubytovně v Praze – Řepých. Klient se po nějaké době opět rozpil, začal navštěvovat nízkoprahové centrum pod vlivem alkoholu. Na ubytovně stále bydlí.

4.2.1. Závěr anamnéz

Anamnézy uživatelů azylového bydlení jsem uvedla záměrně. Ačkoli se jedná o téměř stejnou skupinu lidí bez přístřeší, jako jsou uživatelé nocleháren či NDC, je zde patrné, že klienti se během pobytu snaží na sobě pracovat, snaží se získat práci, následné bydlení, zlepšit svůj zdravotní stav, to vše za pomoci sociálního pracovníka a plnění stanoveného individuálního plánu.

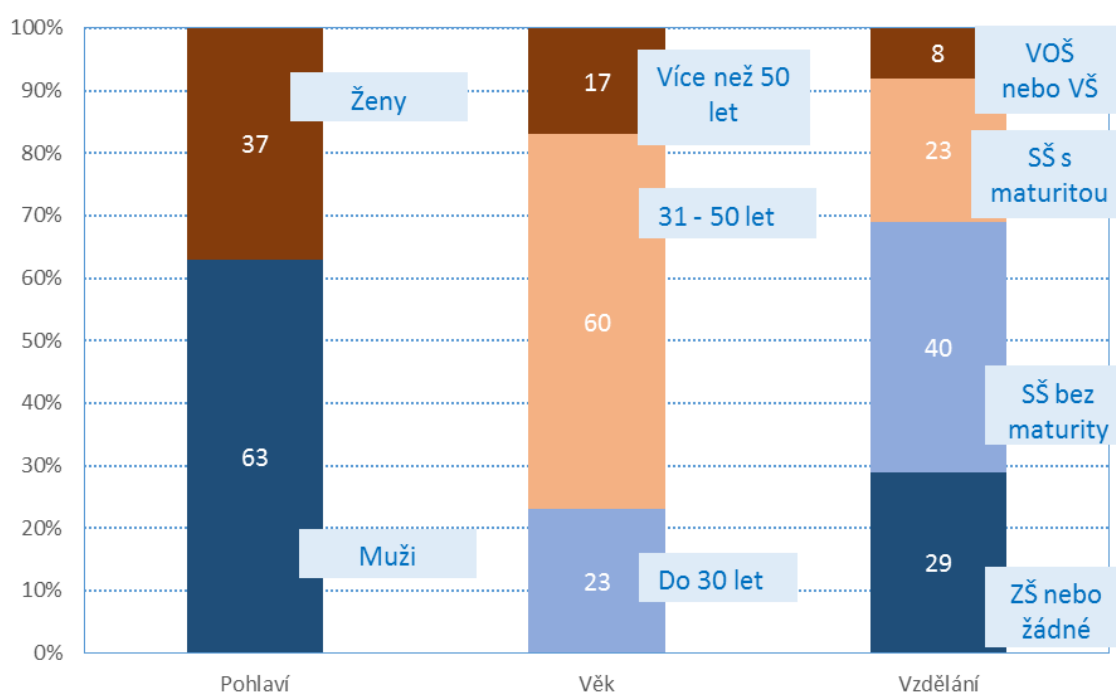
Po opuštění azylového domu se klient přemístí do dalšího azylového domu, domova pro seniory či ubytovny. Pokud ale klient nad sebou ztrácí dohled sociálního pracovníka, je vyšší pravděpodobnost, že se navrátí k dřívějšímu stylu života, jak tomu bylo u klienta Václava a klienta Pavla, kteří propadli opět alkoholu.

Téměř všichni uživatelé azylu jsou lidé, kteří mají problémy se vztahy v rodině, bojí se obrátit na rodinu o pomoc. Nechtějí, aby jejich vlastní rodina věděla, že žijí životem „bezzdomovců“.

4.3. Zpracování dotazníkového šetření

Dotazníkového šetření se účastnilo celkem 35 respondentů, z toho bylo 13 žen a 22 mužů. 3 respondenti dosáhli nejvyššího vzdělání VŠ či VOŠ, 8 respondentů ukončilo střední školu s maturitou, 14 dotázaných ukončilo SOU a 10 respondentů uvedlo, že má základní vzdělání či žádné. Nejpočetnější byla věková skupina ve věku 31 – 50 let, kde bylo zahrnuto 21 dotázaných. 8 respondentů uvedlo, že jim je 51 a více, zbylých 6 respondentů uvedlo věk do 30 let.

Sociodemografický profil respondentů dotazníkového šetření

Pohlaví, věk a vzdělání respondentů, vzorek = 35, údaje v procentech

Praha	23%
Středočeský	17%
Jihomoravský	11%
Jihočeský	9%
Zlínský	9%
Liberecký	9%
Ústecký	3%
Vysočina	3%
Moravskoslezský	3%
Plzeňský	3%
Královehradecký	3%
Slovensko	9%

Kraj, odkud pochází, vzorek = 35, údaje v procentech

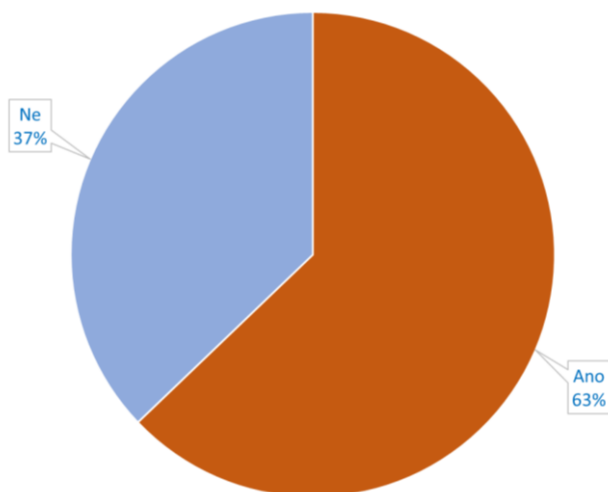
Čtvrtina dotázaných pochází z Prahy, zbytek respondentů se do Prahy přistěhoval. Zajímavé je i zjištění, že je zde nemalá část lidí bez přístřeší ze Slovenska a to 9%.

4.3.1 Rodinné poměry a rodinný stav respondentů

Téměř dvě třetiny respondentů (63 %) pochází z úplné rodiny. Téměř polovina respondentů (46 %) je svobodná, 11 % ženatá, 37 % rozvedená a 6 % ovdovělá.

Podrobnější analýza naznačuje, že respondenti ve věku do 30 let pocházejí výrazně častěji z neúplné rodiny (83 %), než respondenti ve věku 31-50 let (24 %) a respondenti starší 50 let (37 %)⁴⁷.

Otázka č. 5: Pocházíte z úplné rodiny?

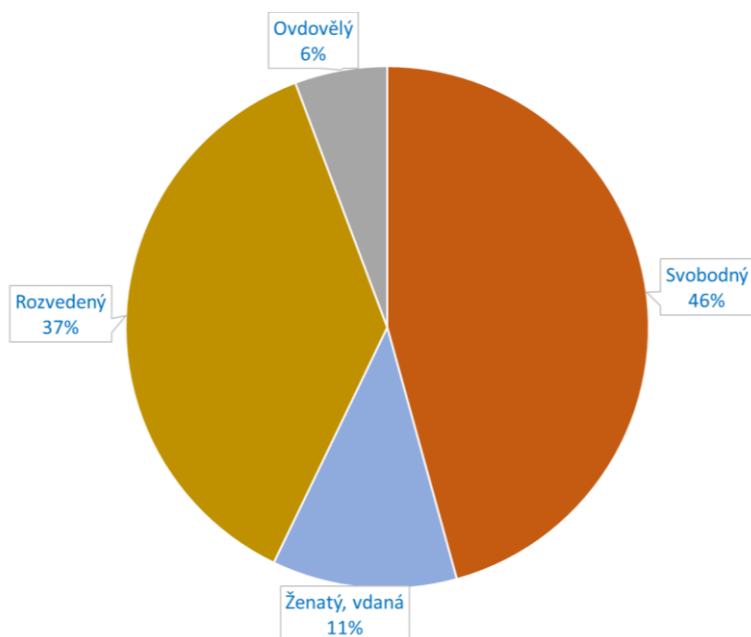

Vzorek = 35, údaje v procentech

Více jak polovina dotázaných pochází z úplné rodiny.

⁴⁷ Tento závěr může být zkreslený celkovou velikostí vzorku a bylo by jej potřeba ověřit dalším výzkumem.

Otázka č. 6: Jaký je Váš rodinný stav?

Vzorek = 35, údaje v procentech

Téměř polovina respondentů (46 %) uvedla, že jejich rodinný stav je svobodný, dále pak 37 % uvedlo, že je rozvedených, 11 % je v manželství, celých 6 % uvedlo, že jsou ovdovělí.

4.3.2 Život bez přístřeší a příjezd do Prahy

Přibližně desetina respondentů (9 %) žije bez přístřeší maximálně jeden rok, 31 % dva až pět let, 34 % šest až patnáct let a 14 % více než patnáct let. 12 % na tuto otázku nedokázalo odpovědět nebo odpovědělo, že takto žijí „dlouho“.

Naprostá většina dotázaných respondentů (86 %) se do Prahy přistěhovala, pouhých 14 % se jich v Praze narodilo. Z těch, co se přistěhovali, 6 % žije v Praze maximálně jeden rok, 29 % dva až pět let a téměř polovina (46 %) déle než pět let.

Jako nejčastější důvod příjezdu do Prahy uváděli oslovení lidé bez přístřeší brigádu (67 %) nebo práci na hlavní pracovní poměr (56 %). Přibližně pětina uvedla cestu za partnerem nebo partnerkou (22 %) nebo lepší služby pro lidi bez domova (19 %). Někteří respondenti uváděli také další důvody pro příjezd do Prahy:

✚ *Lepší život*

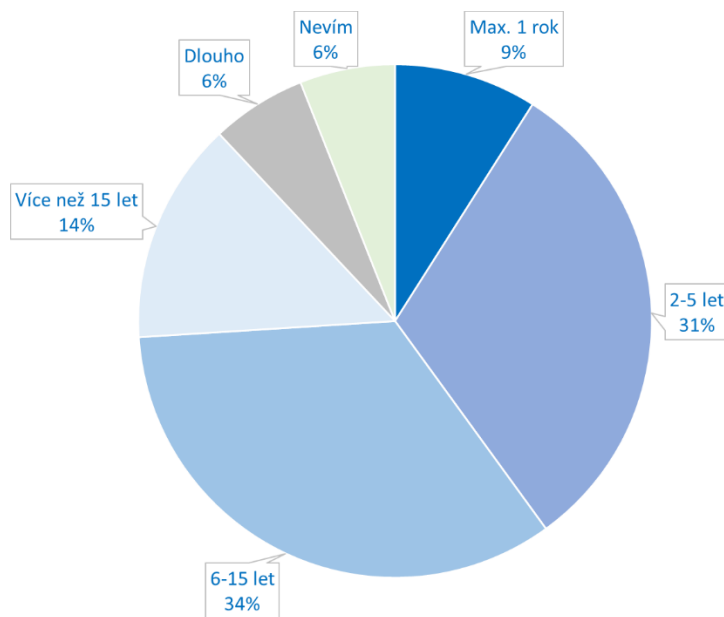
✚ *Touha stát se hercem*

+ Snadnější výdělek prostřednictvím prostituce

+ Možnost žebráním oslovit cizince

+ Nic jiného nezbylo

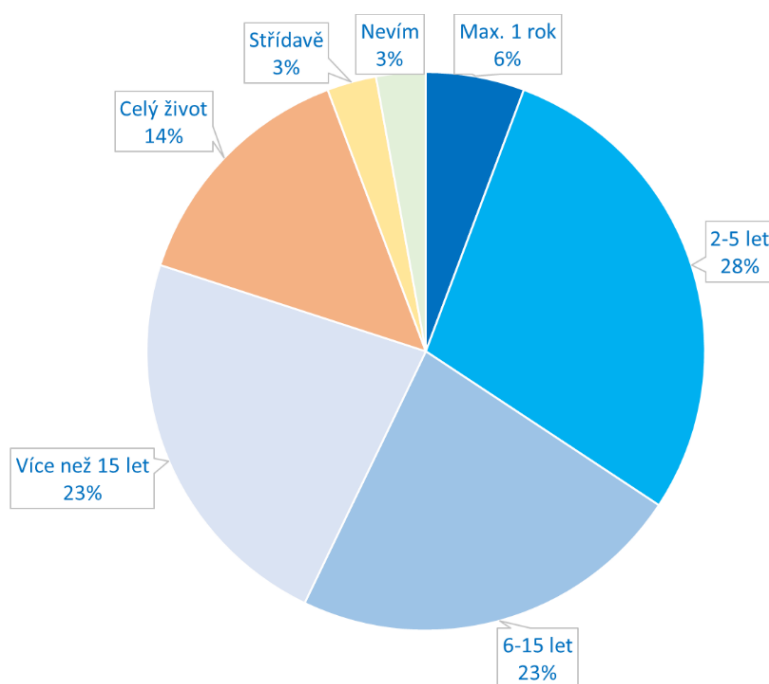
Otázka č. 8: Jak dlouho žijete jako osoba bez přístřeší?

Vzorek = 35, údaje v procentech

U otázky č. 8 více jak třetina respondentů uvedla, že žije životem bezdomovce v rozmezí 6-15 let, necelá další třetina uvedla, že je na ulici od 2-5 let. 14 % žije jako osoba bez přístřeší déle jak 15 let. Po 6 % uvedlo, že dlouho a nebo, že už neví. 9 % dotázaných se jako osoba bez přístřeší pohybuje necelý 1 rok.

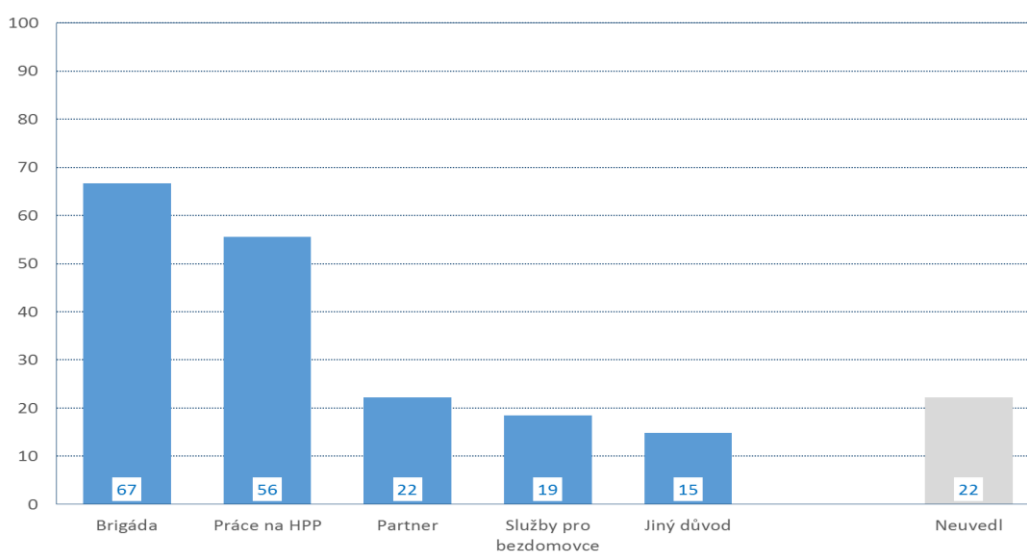
Otázka č. 7: Jak dlouho žijete v Praze?

Vzorek = 35, údaje v procentech

U otázky č. 7 je zajímavé, že jen 14 % dotázaných žije v Praze celý svůj život. Zbytek dotázaných se do Prahy přistěhoval, po 23 % má skupina, která žije v Praze nad 15 let a dále pak skupina, která se v Praze zdržuje 6-15 let. 3 % respondentů nevěděla, 3 % se v Praze vyskytují střídavě. 6 % je v Praze maximálně do 1 roku. Nejvíce lidí bez přístřeší, celých 28 % uvedlo, že žije v Praze od 2-5 let.

Otázka č. 9: Jaký byl důvod Vašeho příjezdu do Prahy?

Vzorek = 27 (pouze ti, co se nenarodili v Praze), více možných odpovědí, údaje v procentech

Nejvíce lidí do Prahy přijelo za brigádou či za prací. 22 % dotázaných se přistěhovalo za partnerem či partnerkou. 19 % respondentů přijelo kvůli vyššímu počtu nabízených služeb pro osoby bez přístřeší. 22 % dotázaných důvod nevedlo.

4.3.3 Využívání sociálních služeb

66 % dotázaných uvedlo, že spolupracují s nějakou organizací či se sociálním pracovníkem. Celých 60 % dochází k sociálnímu pracovníkovi, 14 % spolupracuje se sociálním kurátorem pro dospělé, 11 % navštěvuje poradnu pro lidi v krizi či ohrožené sociálním vyloučením, 3 % navštěvují psychiatra, spolupracují s Novým Prostorem, organizací Za Branou (propuštěné z výkonu trestu), a nebo Job Klubem. Celých 34 % s nikým nespolečně pracuje.

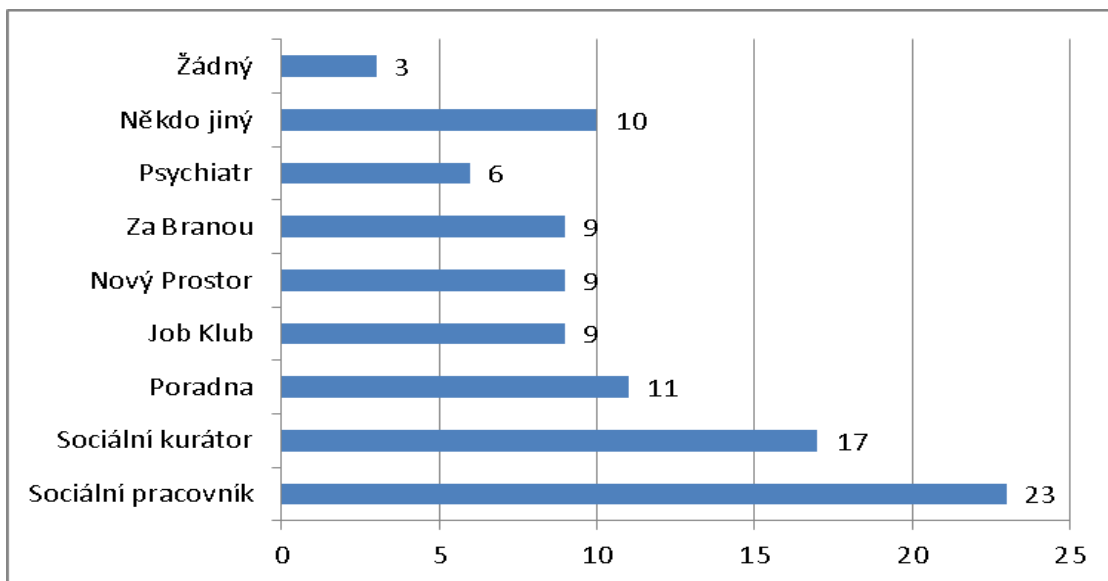
Co se týče přespávání a sociálních služeb tak celých 71 % dotázaných nikdy nevyužilo azylového ubytování, 29 % někdy v azylovém domě ubytováno bylo. Azylové domy, které lidé bez přístřeší uváděli, byly: AD Naděje Žižkov, AD sv. Terezie, AD Šromova, AD Ammortova, AD Rybálkova, Dům Světla, AD K srdci klíč, AD Záběhlíce.

Sociální službu „noclehárna“ využívá o poznání více dotázaných a to 72 %. 39 % dotázaných uvedlo, že využívá krizového ubytování přes zimu, čtvrtina respondentů uvedla, že využívá nocležnu AD sv. Terezie, 22 % nocuje na Lodi Hermes a 13 % využívá nocležnu Naděje v Praze 3. 28 % nevyužívá žádnou noclehárnu v Praze. Na dotaz, kde respondenti nyní nocují, uvedlo 23 % stan a 9 % squat či venku. Z uvedeného vyplývá, že třetina dotázaných spí venku, v parku či v lese. 34 % dotázaných spí na noclehárnách. Po 3 % uvedlo, že spí na ubytovně či u známých.

Čtvrtina respondentů uvedla, že využívá služeb NDC Naděje, NDC AD sv. Terezie, 23 % navštěvuje NDC Armády Spásy, 4 % chodí k sestřím Matky Terezy v Praze 8. Téměř polovina navštěvuje NDC 1-3 x týdně, 20 % dochází do NDC denně. Respondenti, kteří využívají služeb nízkoprahového denního centra, uvedli, že od služby očekávají pomoc s ošacením 12 %, teplo 10 %, 7 % sprchu, 7 % jistotu zázemí, že je nikdo nevyhodí. 6 % dotázaných chodí do NDC k posezení s přáteli. 5 % očekává pomoc.

Celých 80 % dotázaných se domnívá, že jim sociální služby pomohly. Nejvíce oceňují pomoc při evidenci na úřadu práce a vyřízení dávek hmotné nouze. Téměř stejný počet respondentů uvádělo i základní potřeby jako je jídlo, ošacení a sprcha.

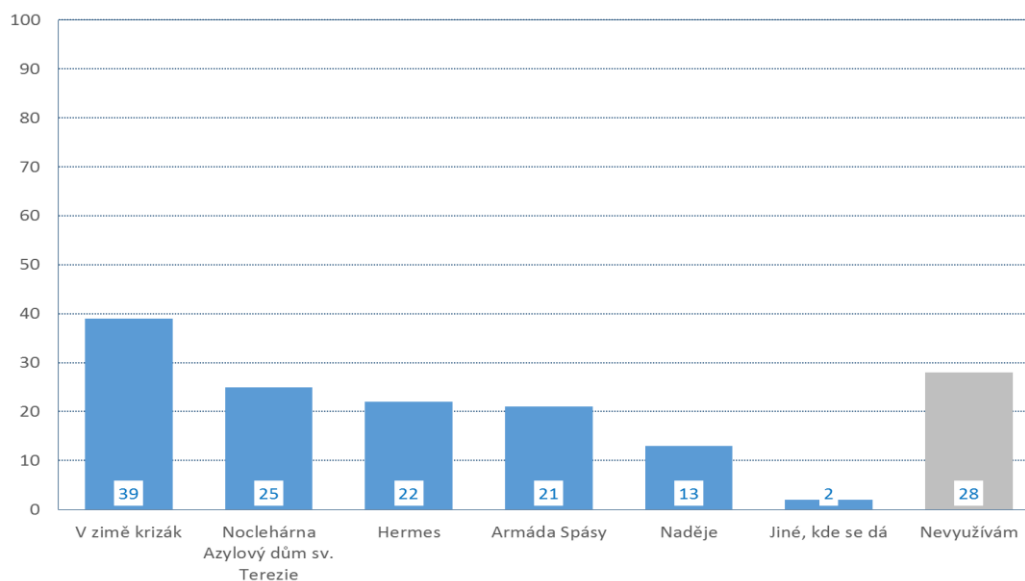
Otázka č. 10: Spolupracujete na vyřešení své sociální situace s pracovníkem z oboru nebo s dalším odborníkem?

Vzorek = 35, více možných odpovědí, údaje v procentech

U otázky č. 10 je překvapivé, že téměř 2/3 respondentů spolupracuje s nějakým odborníkem v oboru. 60 % dotázaných uvedlo, že spolupracuje se sociálním pracovníkem, 14 % se sociálním kurátorem pro dospělé, 11 % respondentů navštěvuje poradnu. Třetina dotázaných s nikým nespolečuje na své sociální situaci.

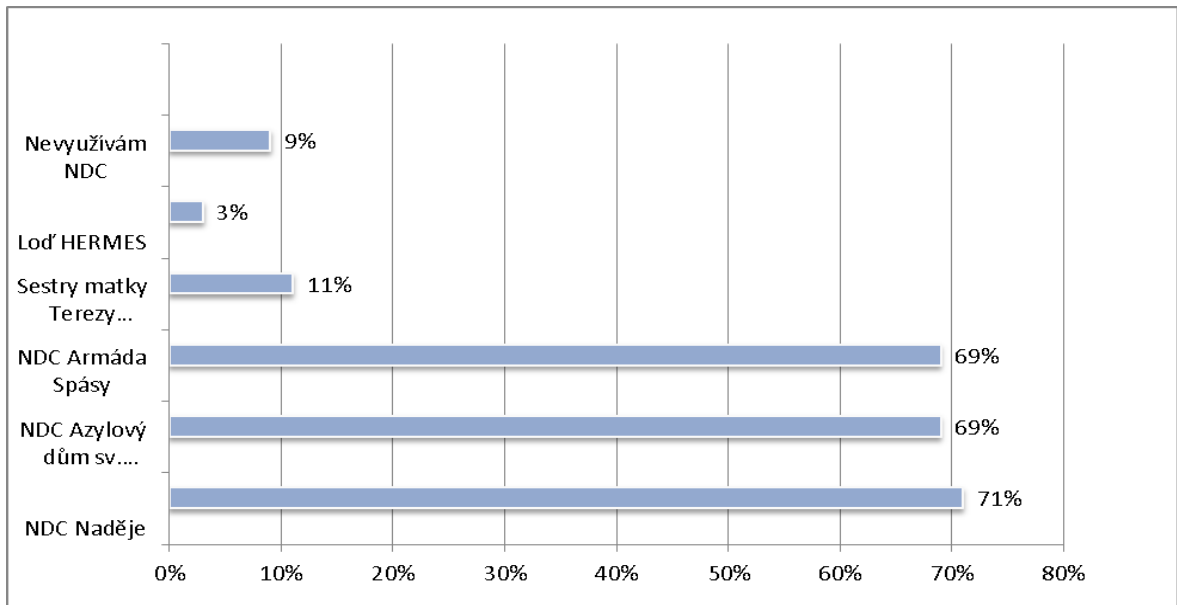
Otázka č. 11: Využíváte některé následující noclehárny?

Vzorek = 35, více možných odpovědí, údaje v procentech

Pouze 28 % respondentů nevyužívá sociální službu noclehárna. Zbytek navštěvuje alespoň jednu z nocleháren v Praze. Celých 39 % respondentů využívá nízkoprahové služby krizového přenocování, které je zdarma.

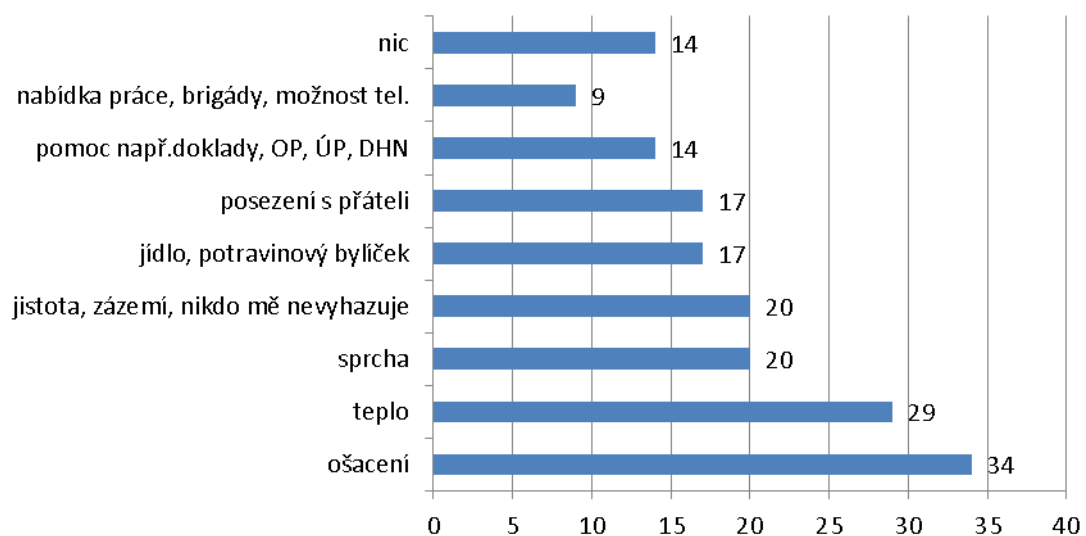
Otázka č. 12: Využíváte některá následující nízkoprahová centra?

Vzorek = 35, více možných odpovědí, údaje v procentech

Z odpovědí u otázky č. 12 je patrné, že většina dotázaných využívá nízkoprahová denní centra. Nejvíce jsou navštěvovaná centra Naděje, Armády Spásy a Arcidiecézní charity. Pouhých 9 % dotázaných nevyužívá žádná nízkoprahová denní centra.

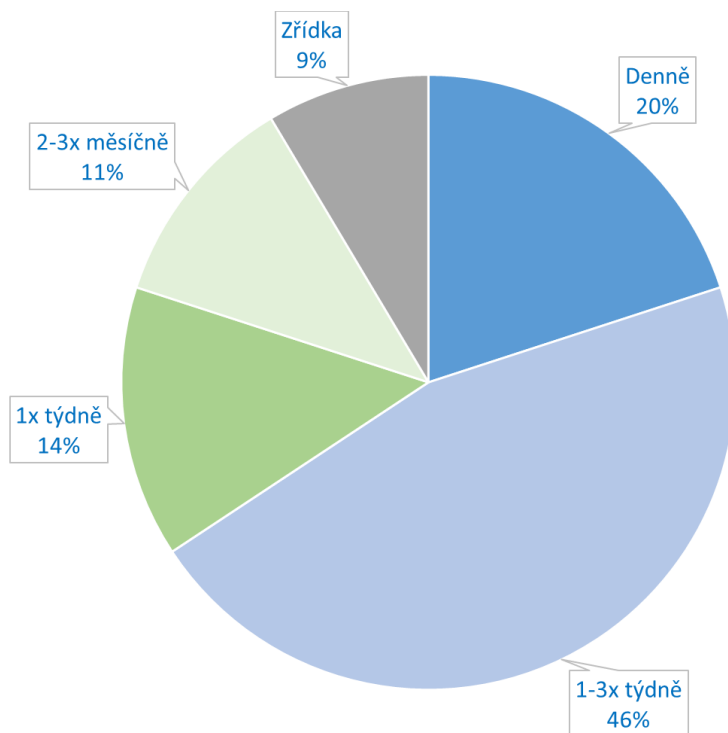
Otázka č. 12a: Co očekáváte od služby „Nízkoprahové denní centrum“?

Vzorek = 35, otevřená odpověď, více možných odpovědí, údaje v procentech

Třetina dotázaných navštěvuje NDC za účelem ošacení, 29 % hledá v NDC možnost se zahřát, po 20 % shodně uvedlo, že se do NDC chodí vysprchovat a hledají útočiště, kde je nikdo nevyhazuje. 17 % se do NDC chodí najíst popřípadě dostat potravinový balíček. 14 % uvedlo, že očekává pomoc při vyřízení dokladů, evidenci na úřadu práce a vyřízení dávek hmotné nouze. Stejný počet 14 % pak uvádí, že od služby NDC nic neočekává.

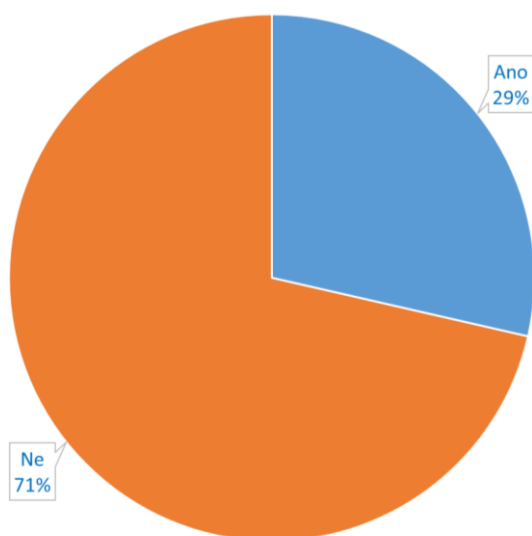
Otázka č. 12b: Jak často navštěvujete nízkoprahová denní centra?

Vzorek = 32 (pouze ti, co navštěvují), více možných odpovědí, údaje v procentech

Z respondentů, kteří uvedli, že NDC navštěvují, uvedlo 20%, že do NDC dochází denně, 46 % pak NDC navštěvuje 1-3x týdně. Minimálně 1x týdně NDC navštěvuje 14 %. 2-3x měsíčně se v NDC vyskytuje 11 % respondentů a 9 % respondentů do NDC dochází jen zřídka.

Otázka č. 13: Využil jste někdy služeb azylového ubytování?

Vzorek = 35, údaje v procentech

Ze všech respondentů jen 29 % uvedlo, že využilo sociální službu azylového ubytování.

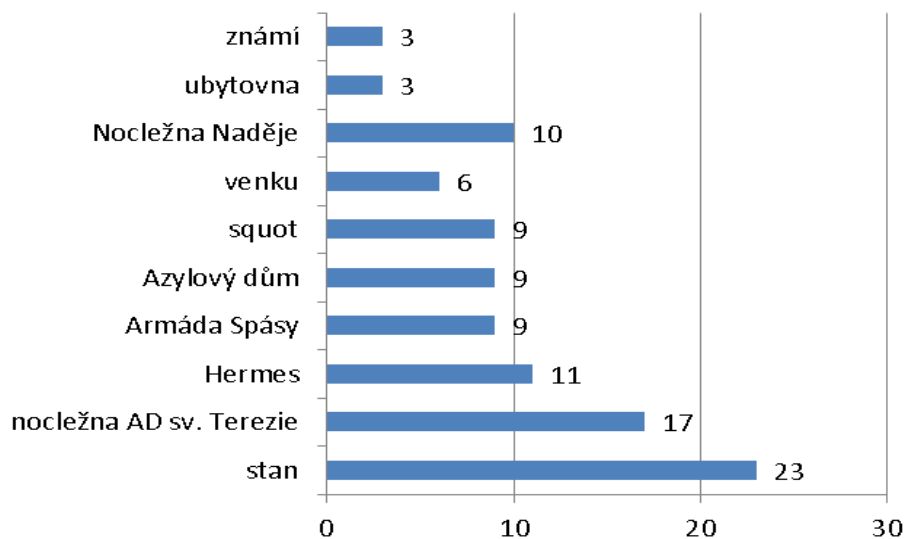
Otázka č. 13: Využil jste někdy služeb azylového ubytování? Pokud ano, uveďte konkrétní název azylového domu

AD Naděje Žižkov	4
AD sv. Terezie	4
AD Šromova	3
AD - Naděje Záběhlíce	1
AD K srdci klíč	1
AD Naděje - Rybálkova	2
AD Ammortova	3
AD Dům světla	1

Vzorek = 10, více možných odpovědí, údaje v absolutních číslech

V odpovědích, které azylové ubytování respondenti využili, se objevují téměř všechny možnosti azylového bydlení v Praze.

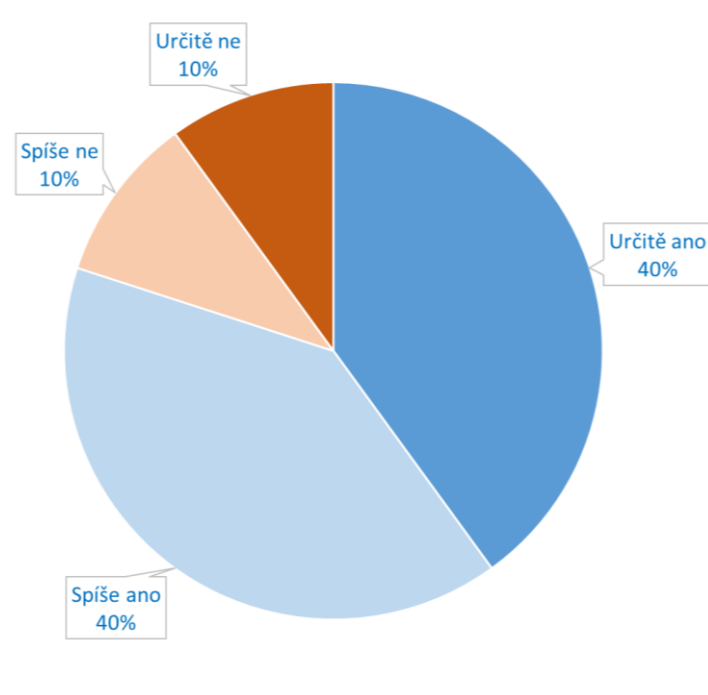
Otázka č. 14: Kde nyní přespáváte?

Vzorek = 35, údaje v procentech

Na otázku č. 14 uvedlo 23 % respondentů, že aktuálně přespává ve stanu, 9 % spí ve squatu a 6 % nocuje venku. Téměř polovina (47 %) přespává na noclehárně a 15 % má celodenní ubytování na ubytovně, v azylovém domě nebo u známých.

Otázka č. 15: Domníváte se, že Vám tyto služby pomohly?

Vzorek = 35, údaje v procentech

Ze všech respondentů uvedlo 80 %, že se domnívají, že jim sociální služby nějak pomohly.

Otázka č. 16: Pokud ano, zkuste napsat, jakým způsobem a s čím Vám tyto služby pomohly?

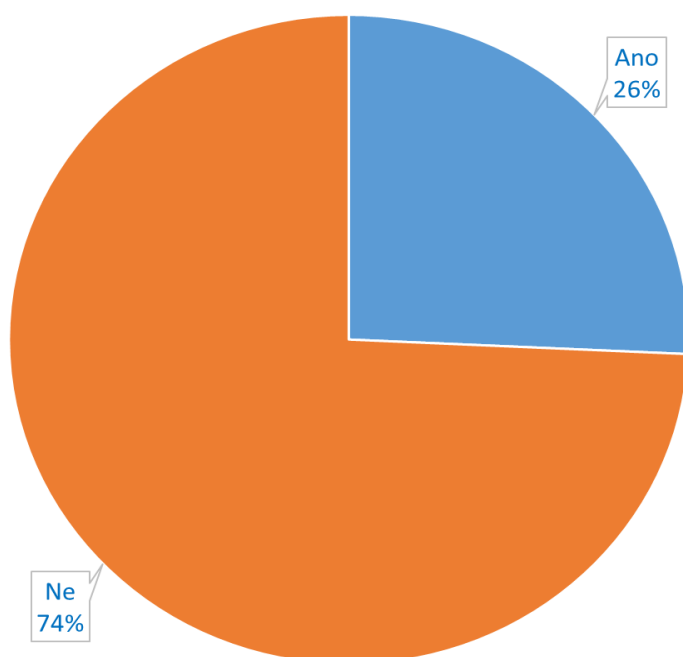
Vzorek = 35, více možných odpovědí, údaje v absolutních číslech

Nejčastěji respondenti uváděli, že pomoc se jim dostala při evidenci na úřadu práce, při vyřízení dávek hmotné nouze, s poskytnutím ošacení, možnosti osprchování a možnosti obdržení jídla. 6 respondentů (17 %) uvedlo, že obdrželi jízdenku do místa trvalého bydliště popř. léčebny. Některým bylo pomoci při vyřízení invalidního či starobního důchodu, dále jim bylo poskytnuto poradenství.

4.3.4 Využívání zdravotních služeb

Téměř $\frac{3}{4}$ dotázaných nemá svého obvodního lékaře, z toho necelá polovina využívá zdravotních služeb nabízených od neziskových organizací jako je Armáda Spásy či Naděje. Psychologické odborné poradenství využila téměř polovina dotázaných.

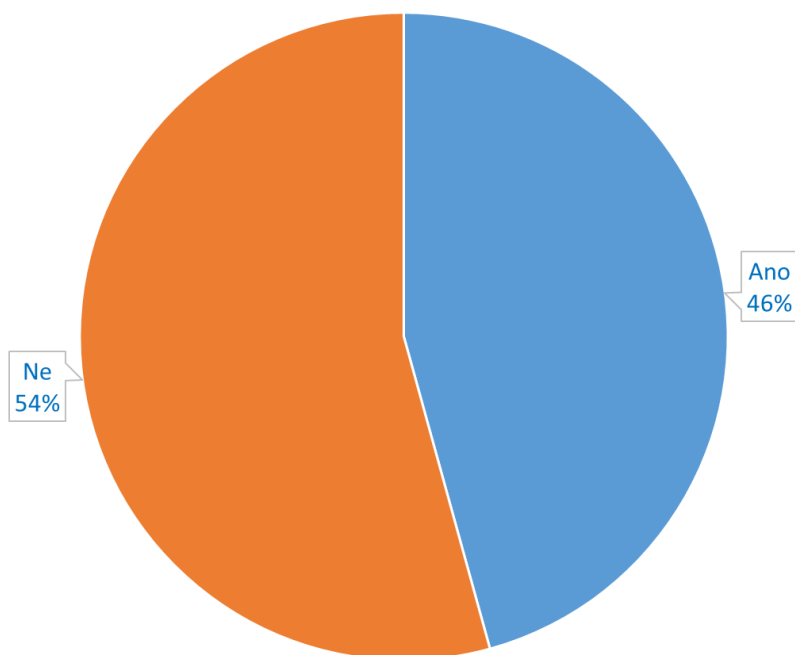
Otázka č. 17: Máte svého obvodního lékaře?

Vzorek = 35, údaje v procentech

Pouze 26 % respondentů je v evidenci vlastního obvodního lékaře.

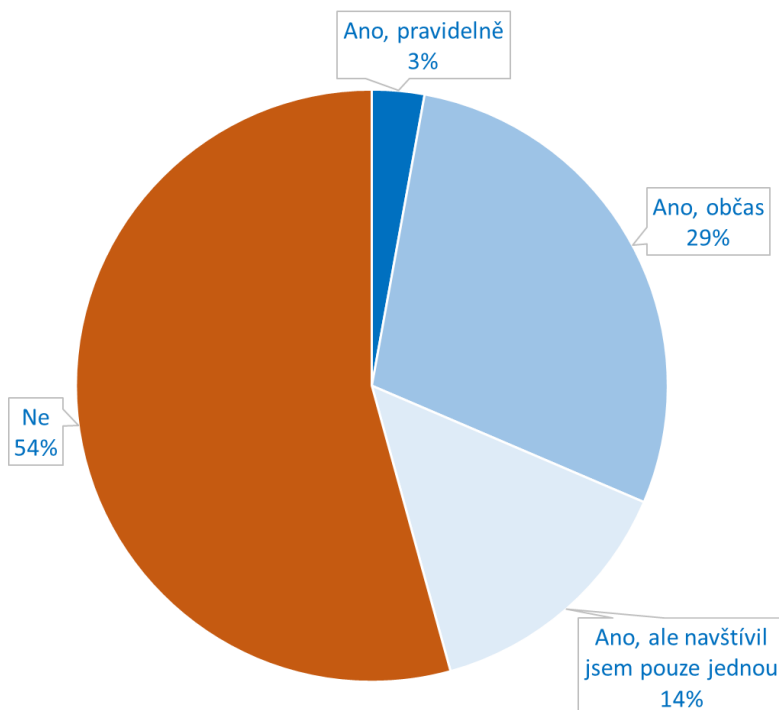
Otázka č. 18: Jste v péči lékaře některé sociální služby, jako například Armády Spásy či Naděje?

Vzorek = 35, údaje v procentech

Méně než polovina dotázaných (46 %) navštěvuje lékaře některé z neziskových organizací jako např. Naděje či Armáda Spásy.

Otázka č. 19: Využíváte služeb odborného psychologického poradenství v Praze?

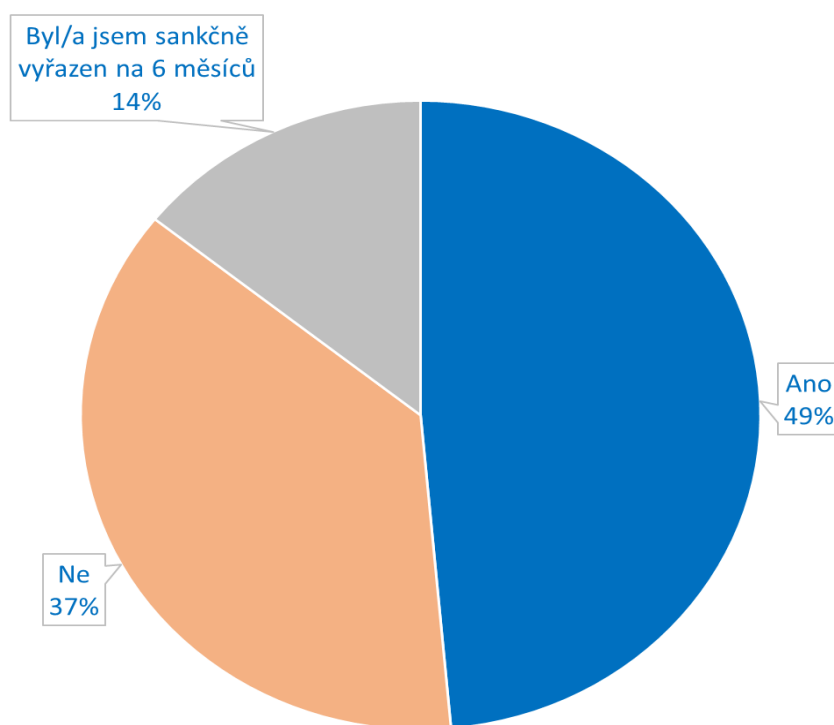
Vzorek = 35, údaje v procentech

Odborného psychologického poradenství využila téměř polovina dotázaných (46 %), z toho 14 % jen 1x, 29 % občas a 3 % pravidelně. 54 % tuto službu nikdy nevyužilo.

4.3.5 Zdroj příjmů a překážky v získání práce

49% dotázaných respondentů uvedlo, že pobírá dávky hmotné nouze, ty jsou podmíněné evidencí na úřadu práce. 37 % respondentů si přivydělává brigádou, 11 % uvedlo, že žebře, stejný počet pak uvedlo sběr papíru a železa. 12 % pobírá invalidní či starobní důchod. Překážku k získání práce vidí 23 % dotázaných v tom, že je žadatelé vypadají jako bezdomovci, jsou bez zubů a celkový vzhled je špatný, k tomu 9 % uvádí, že zaměstnavatelé mají předsudky o bezdomovcích. 20% uvedlo, že je málo práce za málo peněz. 11 % uvedlo, že se bezdomovcům nechce pracovat, stejný počet pak uvádí záznam v rejstříku trestů. 31 % všech dotázaných má záznam v rejstříku trestů, z toho polovina má osobní zkušenost s odmítnutím při pracovním pohovoru z důvodu záznamu v rejstříku. 6 respondentů má záznam z trestného činu krádeže, 4 respondenti nehradili výživné a 1 respondent uvedl, že má záznam za těžké ublížení na zdraví.

Otázka č. 20: Jste hlášen(a) na úřadu práce?

Vzorek = 35, údaje v procentech

Ze všech respondentů je 49 % v evidenci úřadu práce, 14 % je sankčně vyřazeno na 6 měsíců a 37 % není v evidenci vůbec.

Otázka č. 21: Jaký je Váš zdroj příjmu?

Dávky hmotné nouze	49
Brigády	37
Sběr papíru, železa	11
Žebrání	11
Přítel/přítelkyně	9
Krádeže	9
Invalidní důchod	6
Starobní důchod	6
Dělá bubliny v centru	6
Prodej Nového prostoru	3
Hraje divadlo	3
Komparsy	3
Prostituce	3

Vzorek = 35, více možných odpovědí, údaje v procentech

U otázky č. 21 bylo možné uvést více možností, shoduje se zde počet těch, co pobírají dávky hmotné nouze s těmi, kteří jsou hlášeni na úřadu práce a to celých 49 %, 37 % dotázaných si brigádně přivydělává, 11 % žebře, stejný počet pak chodí na sběr papíru či železa, 12 % pobírá starobní či invalidní důchod, 6 % si přivydělává děláním bublin v centru města. Po 3 % dotázaných uvedlo prodej časopisu Nový Prostor, divadlo, komparsy a prostituci.

Otázka č. 22: Co považujete za největší překážku pro lidi bez domova k získání práce?

vzhled jako bezdomovec, chybí zuby	23
je málo práce za málo peněz	20
záznam v rejstříku trestů	11
nechce se jim pracovat, lenost	11
odsouzení, předsudky, to že jsou bezdomovci	9
nemoc, zdravotní stav	6
chtějí mladé s praxí	6
dluhy	6
jsem cizinec/ka	6
nevím	9

Vzorek = 35, otevřená odpověď, více možných odpovědí, údaje v procentech

Za největší překážku k získání práce vidí 23 % dotázaných to, že uchazeči působí jako bezdomovci, mají špatný vzhled a chybí jim zuby. 20 % uvedlo, že je málo práce za málo peněz. 11 % vidí problém v záznamu v rejstříku trestů. 11 % dotázaných se domnívá, že lidi jsou líní a nechce se jim. Po 6 % je pak uvedena nemoc, špatný zdravotní stav, dluhy, to, že uchazeč o zaměstnání je z ciziny. 9 % nevědělo.

Otázka č. 23: Kde většinou přespáváte?

Nocležna	54
Park, les	20
Azylový dům	17
Venku, na lavičce, v parku, v křoví, pod mostem	14
Squat	11
Stan	11
Ubytovna	9
Kde mě napadne	3
Známí	3
Auto	3
Opuštěné budovy	3

Vzorek = 35, více možných odpovědí, údaje v procentech

Přes polovinu dotázaných (54 %) uvedlo, že využívá služeb nocleháren, kde přespává. 20 % většinou nocuje v parku či lese, 14 % venku na lavičce, v křoví či pod mostem. 11 %

nocuje ve stanu, stejný počet pak ve squotu. 26 % dotázaných uvedlo i celodenní ubytování jako je ubytovna či azylový dům.

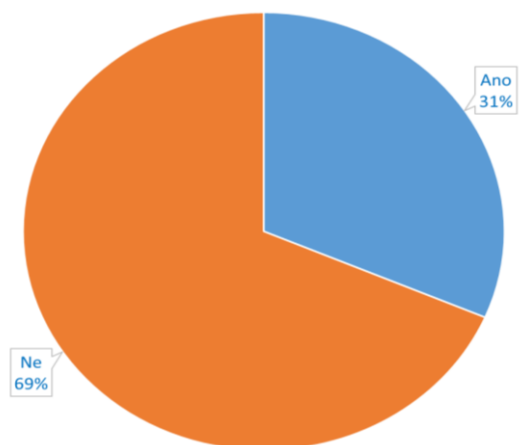
Otázka č. 24: Mohl(a) byste uvést důvod, který vedl k tomu, že se z Vás stal(a) osoba bez přístřeší?

touha po novém životě, vidina lepší práce	17
přišel jsem o práci	14
odešel jsem od partnerky/a	11
propuštění z výkonu trestu, trestní minulost	11
hádky v rodině	11
dluhy	11
alkohol	9
dlouhodobá prac. neschopnost	9
neschopnost hradit nájem	6
vyšel jsem z dětského domova	3
podnikal jsem - exekuce	3

Vzorek = 35, více možných odpovědí, údaje v procentech

Na otázku, jaký je důvod, že respondent žije jako osoba bez přístřeší, uvedlo 17 % dotázaných, že odešlo za vidinou lepšího života a za lepší práci. 14 % dotázaných uvádí, že přišli o práci a nebyli schopni hradit nájem a jiné závazky. 11 % dotázaných odešlo od partnera – partnerky, 11 % odešlo od rodiny kvůli hádkám. 11 % skončilo na ulici kvůli dluhům. 9 % dotázaných propadlo alkoholu. 9 % respondentů uvedlo, že byli dlouhodobě v pracovní neschopnosti. 1 respondent (3 %) uvedl, že musel opustit dětský domov a neměl, kam by šel.

Otázka č. 25: Máte záznam v trestním rejstříku?

Vzorek = 35, údaje v procentech

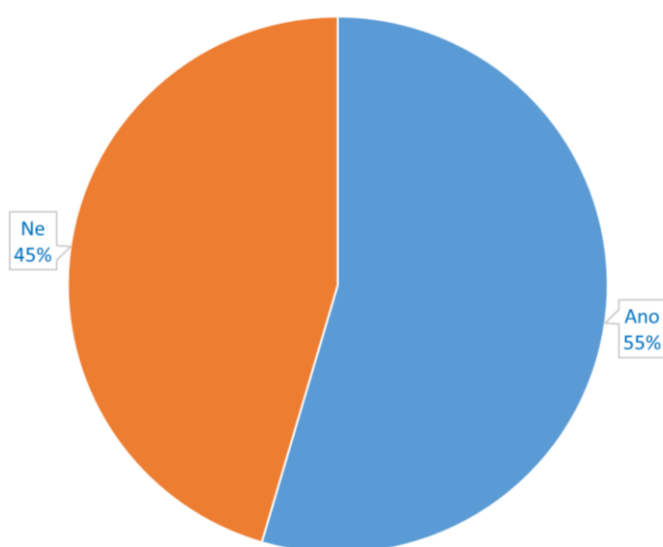
Třetina dotázaných má záznam v rejstříku trestů.

Otázka č. 25: Máte záznam v trestním rejstříku? Pokud ano, z jakého důvodu?

Krádeže, vloupání	6
Alimenty	4
Ublížení na zdraví	1

Vzorek = 11, více možných odpovědí, údaje v absolutních číslech

Otázka č. 26: Byl(/a) jste někdy odmítnut(/a) jako uchazeč o práci kvůli záznamu v trestním rejstříku?

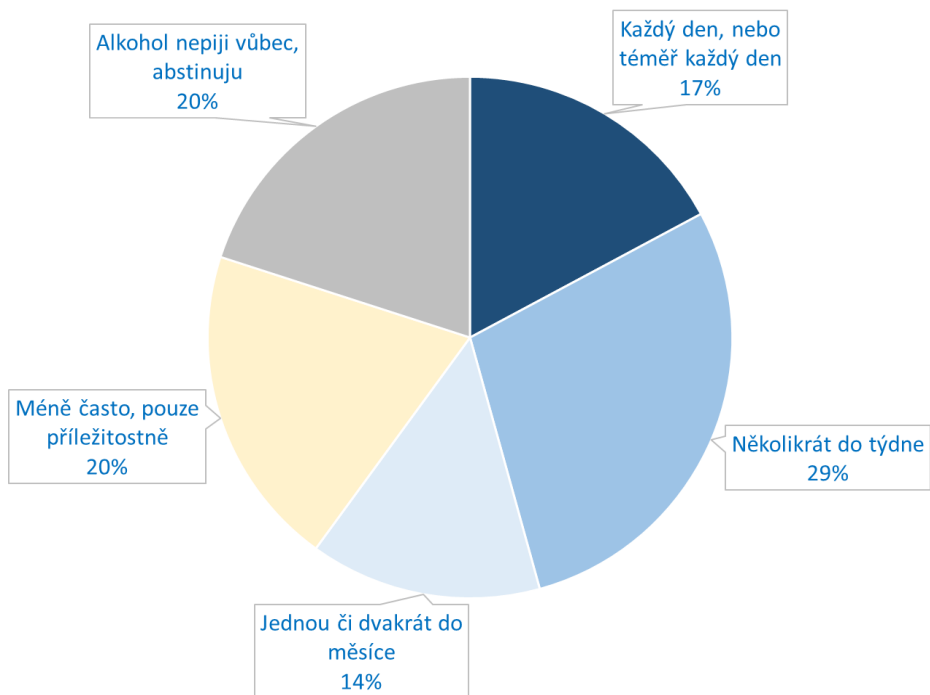
Vzorek = 11 (respondenti se záznamem v rejstříku trestů), údaje v procentech

6 respondentů uvedlo, že byli odmítnuti jako uchazeči o zaměstnání kvůli záznamu v rejstříku trestů.

4.3.6 Patologické jevy u osob bez přístřeší

Respondenti byli v další části dotazníkového šetření dotázáni, zda užívají návykové látky, jsou závislí na hracích automatech, alkoholu či drogách. Necelá polovina užívá alkohol denně či několikrát do týdne. Průměrný věk těchto uživatelů je 42. 13 respondentů uvedlo, že užívají omamné návykové látky, z toho 9 kouří marihuanu, 2 užívají pervitin, 1 čichá toulou. Průměrný věk uživatelů je 27,5. 1 respondent ze všech uvedl jako jediný, že je závislý na hracích automatech.

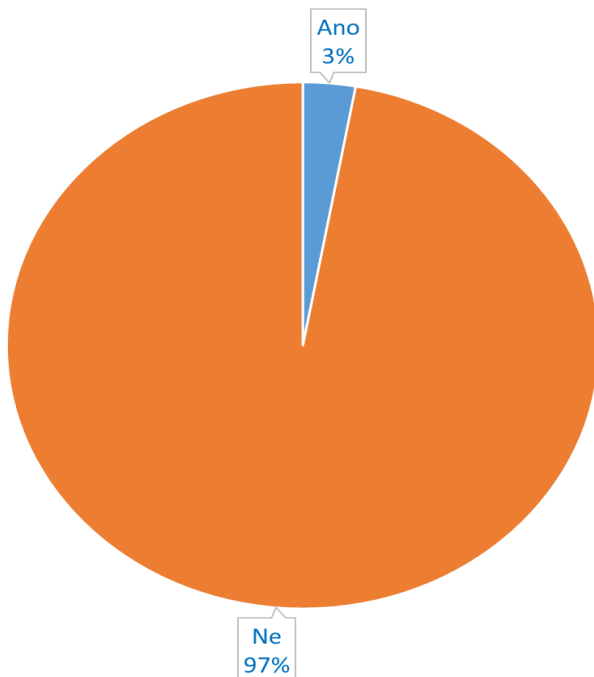
Otázka č. 27: Pijete alkohol? Pokud ano, jak často pijete alkohol?

Vzorek = 35, údaje v procentech

Pouze 20 % respondentů uvedlo, že abstinuje a alkohol vůbec nepije, 17 % dotázaných pije alkohol denně, 29 % pije alkohol několikrát do týdne.

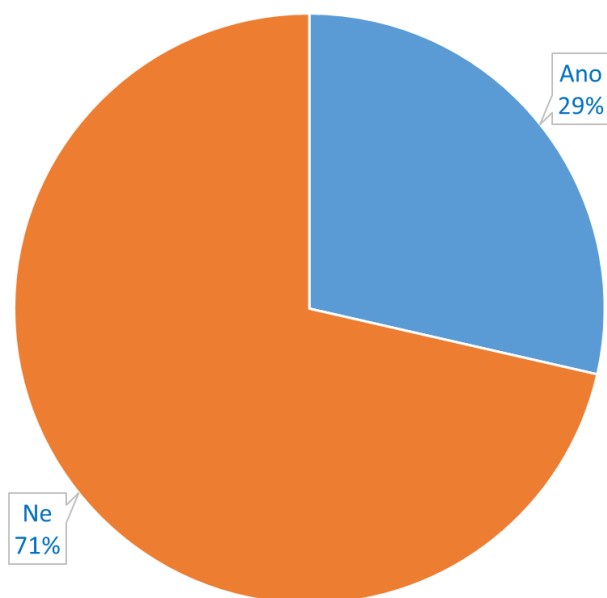
Otázka č. 28: Máte problémy s výherními automaty?

Vzorek = 35, údaje v procentech

Na otázku, zda je respondent závislý na hracích automatech, uvedlo 97 % že nikoliv, pouze 3 % ano.

Otázka č. 29: Užíváte omamné návykové látky?

Vzorek = 35, údaje v procentech

Omamné návykové látky užívá 29 % dotázaných.

Otázka č. 29b: Užíváte omamné návykové látky? Pokud ano, uveďte prosím jaké.

Marihuana	9
Pervitin	2
Toluen	1

Vzorek = 10, více možných odpovědí, údaje v absolutních číslech

9 respondentů uvedlo, že užívá marihuanu, 2 jsou závislí na pervitinu a 1 respondent čichá toulen.

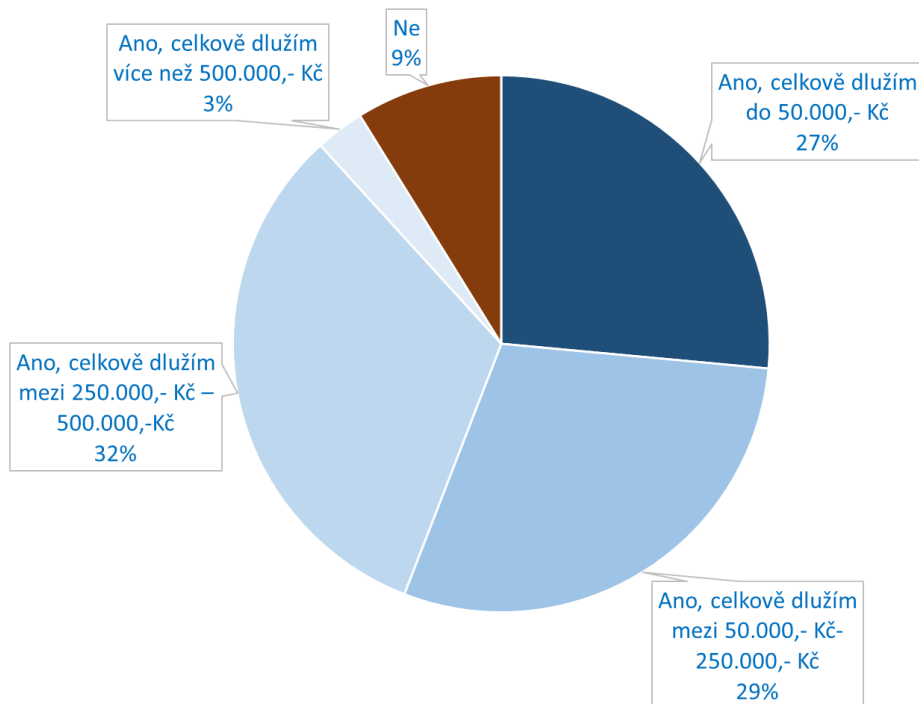
4.3.7 Dluhová problematika u osob bez přístřeší

Pouze 3 respondenti ze všech dotázaných uvedli, že nemají žádné dluhy. Třetina dotázaných dluží mezi 250.00,- Kč – 500.000,- Kč, necelá třetina pak do 50.000,- Kč a do

250.000,-Kč. 1 respondent uvedl, že dluží nad půl milionu korun a to z důvodu podnikání a následného zkrachování firmy.

Více jak polovina dotázaných uvedla, že má dluh na zdravotním pojištění. Necelá polovina pak uvádí, že má dluh u dopravních podniků. 17 % nesplácí alimenty stanovené soudem.

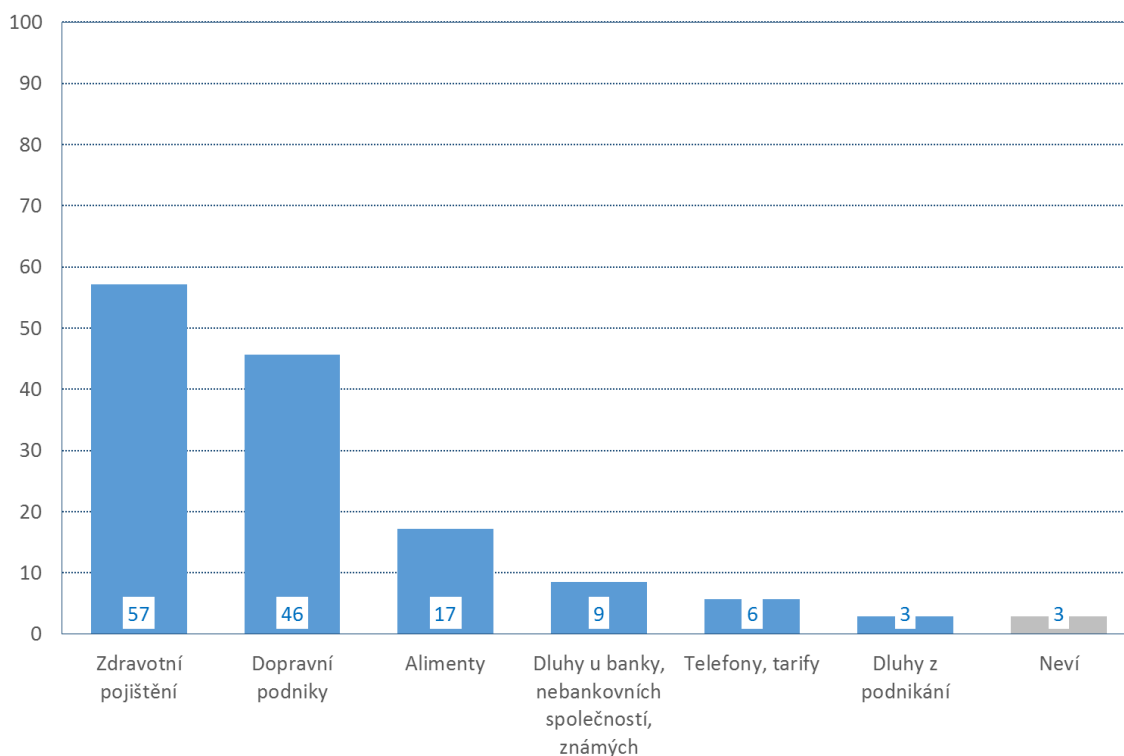
Otázka č. 30: Máte dluhy? Pokud ano, odhadněte prosím jejich výši.

Vzorek = 35, údaje v procentech

U otázky č. 30 bylo překvapivé, že celých 9 % respondentů nemá žádné dluhy. Celých 91 % dotázaných uvedlo, že jsou zadluženi.

Otázka č. 31: Z jakého důvodu Vám vznikly dluhy

Vzorek = 35, více možných odpovědí, údaje v procentech

U otázky č. 31 bylo nejčastěji uváděno, že dluhy vznikly z nehrazení zdravotního pojištění (57 % dotázaných), dále uvedlo 46 % respondentů, že má dluhy u Dopravního podniku za jízdu načerno, 17 % jsou dlužní na výživném. 9 % má bankovní a nebankovní půjčky. 6 % je dlužno za tarif u mobilního telefonu, 3 % dotázaných má dluh z podnikání.

4.4. Vyhodnocení hypotéz

Hypotéza č. 1 se potvrdila, klienti, kteří opustí azylové bydlení, jsou schopni se vrátit do běžného života, najít si práci. Riziko se vyskytuje u klientů, kteří se následně ubytují na ubytovnách, kde se soustředí vyšší počet nezaměstnaných lidí pobírající dávky hmotné nouze. Klienti jsou zde více ohroženi zahálčivým způsobem života a nadměrného užívání alkoholu či jiných omamných látek než klienti užívající sociální služby. U klientů užívající sociální službu noclehárna, je reintegrace do společnosti individuální, závisí na délce pobytu na ulici a toho, zda je klient motivován se vrátit do „běžného způsobu života“.

Hypotéza č. 2, kdy uvádím, že uživatele NDC přespávají převážně venku či na noclehárnách se též potvrdila. U této hypotézy jsem vycházela především z toho, že NDC slouží jako místo, kde lidé bez přístřeší hledají přístřeší, kde se mohou setkávat beze strachu, že je někdo vyhodí. S tím souvisela i má 3. Hypotéza, kde jsem předpokládala, že osoby bez přístřeší budou v NDC hledat především útočiště. Výzkumem však bylo dokázáno, že NDC navštěvují převážně z důvodu ošacení, možnosti vysprchování a možnost být v teple přes zimu.

U hypotézy č. 4 je nutné uvést, že jen 9% všech dotázaných nemá žádné dluhy. Lidé bez domova mají nejčastěji dluhy na zdravotním pojištění a u Dopravních podniků. Tyto dluhy jsou pochopitelné, jak uvádím již v teoretické části, člověk je ze zákona pojištěn, pokud je veden na úřadě práce, nebo když pracuje na hlavní pracovní poměr. V každém jiném případě je nutné si hradit sám zdravotní pojištění. Pokud ale člověk nemá žádný příjem, nemá tedy ani z čeho hradit zdravotní pojištění. 6 % respondentů uvedlo, že dluhy jsou i častá překážka k získání práce. Pokud má člověk vysoké dluhy, je tedy kontraproduktivní, aby pracoval, když mu vše seberou exekutoři.

Aby člověk mohl získat práci, či být evidován na úřadu práce je nutné mít doklady. Respondenti často uváděli, že hledají pomoc v sociálních službách při vyřízení občanského průkazu, evidence na úřadu práce a zařízení dávek hmotné nouze. Čímž se potvrdila i hypotéza č. 5.

86 % respondentů se do Prahy přistěhovalo, z toho 67 % přišlo do Prahy za prací či brigádou. Tím se potvrdila i hypotéza č. 6.

Jako překážku k získání práce a začlenění se do společnosti jsem viděla i v užívání návykových látek. Průměrný věk uživatelů drog (marihuany, pervitinu, toulenu) je 27,5 roku. Průměrný věk konzumentů alkoholu, kteří alkohol pijí denně či několikrát týdně, je 42 let. Tímto se potvrdila hypotéza č. 7. Z průzkumu vyplývá, že mladí lidé bez přístřeší do 35 let častěji užívají návykové látky než alkohol. Starší lidé nad 35 jsou konzumenti spíše alkoholu. Z výzkumu vyplynulo, že pouze 1 uživatel ve věku 36 let je konzument marihuany, což ale přisuzuji tomu, že se zdržuje v partě mladších lidí žijící ve squotu.

Hypotézy byly v dotazníkovém šetření potvrzeny.

5. Závěr

Cílem této práce bylo prokázat znalost cílové skupiny a toho, že sociální služby v Praze pomáhají lidem bez přístřeší k integraci zpět do společnosti. Vycházela jsem ze svých osobních zkušeností s touto cílovou skupinou, což mi bylo i velkým přínosem, shodovala jsem se i s odbornou literaturou v této oblasti. Chtěla jsem prokázat, že nestátní neziskové organizace, zde nejsou zbytečné. Jejich služby pomáhají denně lidem bez přístřeší a v zimě zachrání před umrznutím několik lidí. Ač se jejich pomoc může zdát zbytečná a minimální, opak je pravdou. Bezdomovci mají povědomí o sociálních službách, využívají je. Vědí, že se v případě nouze na ně mohou obrátit. Domnívám se, že to je začátek úspěchu. Člověk bez přístřeší si uvědomuje, že zde je stále někdo, komu není jeho život lhostejný. Velké díky patří veškerým pracovníkům, kteří s cílovou skupinou nějak přijdou do kontaktu. Právě oni jsou ti, kteří dokáží člověka bez přístřeší namotivovat k tomu, aby vedl smysluplně svůj život, aby měl důvod se každé ráno probouzet a být alespoň minimálně šťastný.

I já sama jsem se setkala při dotazníkovém šetření s odmítnutím, s vulgarismy a nadávkami. S tím jsem ale počítala. Je pochopitelné, že člověk se nechce svěřovat s intimními daty cizí osobě. Musím říci, že mi hodně pomohlo to, že jsem s touto cílovou skupinou dlouhodobě spolupracovala. Několik lidí mi pomohlo s vyplněním dotazníků na základě osobní známosti. Nejvíce hrubým chováním jsem se setkala v parku u hlavního nádraží a na Florenci. Když se však objevil jeden bývalý klient a dal se se mnou do řeči, získala jsem důvěru dalších potencionálních klientů. Naopak laskavé přijetí mě čekalo v okolí Azylového domu sv. Terezie a Armády spásy, kde jsem potkala známé klienty a náš vztah byl a stále je založen na vzájemné důvěře.

Doufám, že tato práce bude alespoň malým přínosem všem, kteří ji budou číst.

Použitá literatura

1. BAŠTECKÁ, Bohumila a kol. Terénní krizová práce. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN: 80-247-0708-X
2. BECK, Ulrich. Riziková společnost. 1. vydání. Praha: Slon, 2004. ISBN 80-86429-32-6
3. BEDNÁŘOVÁ, Zdena., PELECH, Lubomír. Slabikář sociální práce na ulici. 1. Vydání. Brno: Doplněk, 2003. ISBN 1081-259-2003
4. CUPRIŠINOVÁ, Veronika. Můj zaměstnanec je bezdomovec. 1. Vydání. Praha: VIVAS, 2008. ISBN 978-80-87244-09-8
5. FITZPATRICK, Suzanne., KEMP, Petr., KLINKER, Susanne. 1. Vydání. Bristol: The Policy Press, 2000. ISBN 1-86134-255-1
6. GRAUBNER, Jan. Jak se žije na ulici – zjevné bezdomovectví. 1. Vydání. Olomouc: Matice cyrilometodějská s.r.o., 2011. ISBN 978-80-254-8895-5
7. GRAUBNER, Jan. Specifika žen mezi lidmi bez domova. 1. vydání. Olomouc: Střední škola polygrafická, 2009. ISBN 978-80-254-7561-4
8. HRADECKÝ, Ilja. Definice a typologie bezdomovectví. 1. Vydání. Praha: DESTINY, 2007. ISBN: 978-80-86451-13-8
9. HRADECKÝ, Vlastimil., HRADECKÝ, Ilja. Bezdomovectví – extrémní vyloučení. 1. Vydání. Praha: Printex, 1996.
10. KOSOVÁ, Petra., OMELKOVÁ, Lenka., SEDLÁČEK, Petr. Bezdomovectví v hlavním městě v Praze. 1. Vydání. Praha: Centrum sociálních služeb, 2004. ISBN není uvedeno
11. KOZLOVÁ, Lucie. Sociální služby. 1. vydání. Praha: Triton, 2005. ISBN 80-7254-662-7
12. MAREK, Jakub., STRNAD, Aleš., HOTOVCOVÁ, Lucie. Bezdomovectví v kontextu ambulantních sociálních služeb. 1. vydání. Praha: Portál, 2012. ISBN: 978-80-262-0090-1
13. MAREŠ, Petr. Nezaměstnanost jako sociální problém. 3. Vydání. Praha: Slon, 2002. ISBN 80-86429-08-3
14. NOVOTNÝ, Přemysl., PRŮDKOVÁ, Táňa. 1. Vydání. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-100-0

15. ORGONÍKOVÁ, Lenka., RICHTEROVÁ, Bohdana. Různé cesty pomoci. 1. Vydání. Krnov: AKLUB, 2008. ISBN 978-80-254-1562-7
16. PRŮŠA, Ladislav. Sociální služby – srovnávání ČR a EU. 1. Vydání. Praha: Centrum sociálních služeb, 2008. ISBN není uvedeno
17. ŠUPKOVÁ, Danuše. Zdravotní péče o bezdomovce v ČR. 1. Vydání. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN: 978-80-247-2245-0
18. TOMEŠOVÁ, Ludmila. Zjevné bezdomovectví v Praze. 1. Vydání. Praha: Centrum sociálních služeb, 2003. ISBN není uvedeno
19. Kolektivní monografie. Různé tváře chudoby. 1. Vydání. Hradec Králové: Garamon, 2010. ISBN 978-80-86472-49-2
20. Sborník účastnických příspěvků. První mezinárodní konference o bezdomovectví v Praze 2008. 1. vydání. Praha: Centrum sociálních služeb, 2008. ISBN 978-80-254-2743-9
21. <http://www.armadaspasy.cz/>
22. <http://www.csspraha.cz/>
23. www.demografie.info/?cz_rozvodovost
24. <http://www.fokus-praha.cz/>
25. <http://www.nadeje.cz/>
26. <http://www.novyprostor.cz/o-nas.htm>
27. <http://pragulic.cz/o-projektu/>
28. http://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/vyhlasaky_a_narizeni/vyhledavani_v_pravnich_predpisech/rok_2000-vyhlasaka_cislo_14_ze_dne_27_04_2000.html
29. <http://praha.charita.cz/sluzby/svterezie/aktualne/stredisko-pomoci-vysocany-nabizimoznost-krizoveho-prenocovani-osobam-bez-pristresi/>
30. <http://tisk.cirkev.cz/z-domova/misionarky-lasky-dekovaly-za-10-let-sve-sluzby/>
31. http://zpravy.idnes.cz/bezdomovci-delaji-prohlidky-po-praze-ds8-domaci.aspx?c=A130411_145209_praha-zpravy_jj
32. <http://zpravyopocasi.divadno.cz/>

Přílohy:

1. Dotazník

Dobrý den,

jmenuji se Kateřina Kovaříková a jsem studentkou Univerzity Karlovy v oboru specializace v pedagogice. Chtěla bych Vás požádat o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je anonymní a výsledky budou využity pro mou bakalářskou práci. Vyplnění dotazníku trvá přibližně 10 minut. Odpovědi prosím zakroužkujte. U otevřených otázek prosím vypište odpověď slovně.

Předem děkuji za Vaši otevřenost a upřímnost.

1. Pohlaví

- Muž
- Žena

2. Věk, prosím, uveďte

3. Vaše nejvyšší dokončené vzdělání

- Žádné
- Základní
- Středoškolské bez maturity nebo výuční list
- Středoškolské s maturitou
- Vyšší odborné
- Vysokoškolské

4. Odkud pocházíte? Uveďte prosím název bývalého okresního města v místě, kde jste se narodil/a?

Uveďte,

5. Pocházíte z úplné rodiny?

- Ano
- Ne

6. Jaký je Váš rodinný stav?

- Svobodný(/á)
- Ženatý x vdaná
- Rozvedený(/á)
- Vdovec x vdova

7. Jak dlouho žijete v Praze?

Uved'te, prosím

8. Jak dlouho žijete jako osoba bez přístřeší?

Uved'te, prosím

9. Jaký byl důvod Vašeho příjezdu do Prahy? Vyberte z následujících možností. Můžete vybrat více možností.

- Za partnerem – partnerkou
- Za prací na hlavní pracovní poměr
- Za příležitostnou brigádou
- Větší nabídka služeb pro osoby bez přístřeší (azylové domy, noclehárny, nízkoprahová denní centra)
- Jiný, prosím uveďte:

10. Spolupracujete na vyřešení své sociální situace s pracovníkem z oboru nebo s dalším odborníkem? Můžete vybrat více možností.

- Ano, se sociálním pracovníkem z azylového domu, noclehárny
- Ano s kurátorem pro dospělé
- Ano, s někým dalším, uveďte s kým
- Ne, s nikým nespolečuji

11. Využíváte některé následující noclehárny? Můžete vybrat více možností.

- Loď HERMES
- Azylový dům sv. Terezie
- Armádu spásy
- Naděje
- Krizové ubytování (v období zimy)
- Jiné, uveďte jaké:.....
- Nevyužívám žádné z uvedených

12. Využíváte některá následující nízkoprahová centra? Můžete vybrat více možností.

- Naděje – U Bulhara
- AD sv. Terezie
- Armáda Spásy
- Jiné, uveďte jaké:.....
- Nevyužívám žádné z uvedených

12a) Co očekáváte od služby „Nízkoprahové denní centrum“?

Prosím, uveďte:

12b) Jak často navštěvujete nízkoprahová denní centra?

- Denně

- Několikrát týdně
- Jednou týdně
- 2x-3x za měsíc
- Zřídka

13. Využil jste někdy služeb azylového ubytování? Pokud ano, uveďte konkrétní název azylového domu. Můžete uvést více azylových domů.

- Ano, uveďte název:.....
- Ne

14. Kde nyní přespáváte?

Uveďte, prosím:

15. Domníváte se, že Vám tyto služby pomohly?

- Určitě ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Určitě ne

16. Pokud ano, zkuste napsat, jakým způsobem a s čím Vám tyto služby pomohly?

Uveďte:.....

17. Máte svého obvodního lékaře?

- Ano
- Ne

18. Jste v péči lékaře některé sociální služby, jako například Armády Spásy či Naděje?

- Ano
- Ne

19. Využíváte služeb odborného psychologického poradenství v Praze?

- Ano pravidelně
- Ano občas
- Ano, ale navštívil jsem pouze jednou
- Ne

20. Jste hlášen(/a) na úřadu práce?

- Ano
- Ne
- Byl/a jsem sankčně vyřazen na 6 měsíců

21. Jaký je Váš zdroj příjmu? Můžete vybrat více možností.

- Žádný
- Pobírám dávky hmotné nouze
- Příležitostné brigády
- Pracuji na černo
- Sběr papíru, železa
- Žebrání
- Jiné, uveďte:

22. Co považujete za největší překážku pro lidi bez domova k získání práce?

Uveďte:.....

23. Kde většinou přespáváte? Můžete vybrat více možností.

- Ubytovna
- Azylový dům
- Noclehárna
- Park, les
- Squat
- Kde mě napadne
- Jinde, uveďte:.....

24. Mohl(/a) byste uvést důvod, který vedl k tomu, že se z Vás stal(/a) osoba bez přístřeší?

Uveďte:.....

25. Máte záznam v trestním rejstříku? Pokud ano, z jakého důvodu?

- Ano, uveďte prosím alespoň přibližný důvod:.....
- Ne

26. Byl(/a) jste někdy odmítnut(/a) jako uchazeč o práci kvůli záznamu v trestním rejstříku?

- Ano
- Ne

27. Pijete alkohol? Pokud ano, jak často pijete alkohol?

- Každý den, nebo téměř každý den
- Několikrát do týdne
- Jednou či dvakrát do měsíce
- Méně často, pouze příležitostně
- Alkohol nepiji vůbec, abstinuju

28. Máte problémy s výherními automaty?

- Ano
- Ne

29. Užíváte omamné návykové látky? Pokud ano, uveďte prosím jaké.

- Ano, uveďte jaké:.....
- Ne

30. Máte dluhy? Pokud ano, odhadněte prosím jejich výši.

- Ano, celkově dlužím do 50.000,- Kč
- Ano, celkově dlužím mezi 50.000,- Kč- 250.000,- Kč
- Ano, celkově dlužím mezi 250.000,- Kč – 500.000,-Kč
- Ano, celkově dlužím více než 500.000,- Kč
- Ne

31. Z jakého důvodu Vám vznikly dluhy?

Uveďte, prosím:

Stupeň stresové zátěže

Osobní stupeň stresové zátěže se sestavuje na základě úrovně prožitých životních situací. Cílem testu, který sestavil prof. T. Holmes se svým žákem R. Rahem, je zjistit úroveň stresu, kterému je člověk vystaven.

V následujícím seznamu má každá náročná životní situace určitou důležitost, která je dána body závažnosti. Projděte si pozorně celý seznam a potom bod po bodu zakroužkujte ty události, které se v průběhu posledního roku u Vás vyskytly. Jestliže se některá událost stala častěji než jednou, násobte hodnotu závažnosti počtem opakování. Dílčí výsledky prostě sečtěte a získáte svůj osobní stupeň stresové zátěže.

1.	smrt manžela / manželky	100
2.	rozvod	75
3.	rozchod s partnerem	65
4.	půl let ve vězení	63
5.	útrati v nejblíže rodině	63
6.	vlastní úraz nebo nemoc	55
7.	vlastní svatba	50
8.	ztráta zaměstnání	47
9.	ucíselení s partnerem	45
10.	odchod do důchodu	45
11.	nemoc vedoucího představeného	44
12.	těhotenství	40
13.	sexuální potíže	39
14.	příchod nového člena rodiny	39
15.	změna postavení v zaměstnání	39
16.	změna ve vlastní finanční situaci	38
17.	smrt blízkého přítele	37
18.	změna zaměstnání	36
19.	přibývání partnerských hádek	35
20.	půjčka větší než 50 000,- Kč	31
21.	větší dluhy	30
22.	změna odpovědnosti v zaměstnání	29
23.	syn nebo dcera opouští domov	29
24.	neshody s tehyní nebo tehánem	29
25.	nízký osobní úspěch	28
26.	manželka vstoupila do zaměstnání nebo její odchod	26
27.	zahájení nebo ukončení školy	26
28.	změna sávodních podmínek	25
29.	změna osobních zvyklostí	24
30.	zprava z nešťastným	23
31.	změna pracovních podmínek nebo doby	20
32.	změna bydliště	20
33.	změna školy	20
34.	změna trvání volného času	19
35.	změna činnosti v církevní oblasti	19
36.	změna ve společenské činnosti	18
37.	půjčka méně než 50 000,- Kč	17
38.	změna návyků ve spánku	16
39.	změna četnosti rodinných setkání	15
40.	změna návyků v jídle	15
41.	dovolená	13
42.	vánoce	12
43.	neopatrné přestupky silnicí	11
	C e l k e m	